FİYATI : 1 LİRA
3 TEMMUZ 1964

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

MEVHİBE İNÖNÜ
Örnek Bir Eş

Metin Toker Paristen Yazıyor :
İnönünün Londra - Paris Temasl

(Basım: A — 4460) — 1930

Sayı: 524 Cilt: XXX. Yıl : 11

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Güneri Civaoğlu Teoman Erel, Egemen Bostancı, Tarık Kakınç (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Çandan, Tüli Sezgin, Bihin Anter Hüseyin Korkmazgil — Fen: Daniyal Eriç — İş Alemi : Fasih İnal - Yayınlar: İlhami Soysal — Radyo: M. T. Öngören,

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 11 69 72
P. K. 582

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (23 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih :
2.7.1964

Fiyatı 1 lira.

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Başbakan İsmet İnönü, şu satırları okumağa başladığınız sırada Ankaraya inmiş olacaktır. İnönü, Amerikadaki temaslarını bitirdikten sonra Londra ve Pariste Kıbrıs Konusu ile ilgili görüşmeler yaptı, her iki yerde de AKİS tarafından adım adım takip edildi.

Başyazarımız Metin Toker bu hafta Londradan gönderdiği "Haftanın içinden"inde İnönünün seyahatinin bir bilançosunu vermekte ve bir takım suallerin cevaplarını ortaya koymaktadır. Mecmuanın bu hafta baş tarafında yer alan Kıbrıs Olayları başlıklı yazıda ise Başbakan İsmet İnönünün gezisinin hikâyesi anlatılmaktadır. Şüphesiz pek çok kimse, "Kıbrıs Meselesi ne durumdadır?' şeklindeki suale bu yazıyı okuduktan sonra cevap verme imkânını bulacaktır.

Bu hafta AKİS'in kapağını Mevhibe İnönü süslemektedir. Başbakan İnönünün, bütün seyahati boyunca yanından hiç ayırmadığı Mevhibe İnönü gerek Amerikada, gerekse İngiltere ve Fransada zerafeti, inceliği, tevazuu ve hanımefendiliği ile hayranlık uyandırmıştır. Mevhibe İnönüyü AKİS okuyucularına Özden Toker anlatmaktadır. Özden Tokerin bu sayıda okuyacağınız yazısında, Mevhibe İnönünün bilinmeyen bütün özellikleriyle aile hayatı, merakları giderecek şekilde, anlatılmaktadır. Amerikalıların tabiriyle "Melek Yüzlü Kadın"ın İsmet Paşanın hayatındaki yeri, torunlarına olan bağlılığı, pembe Köşkteki günlük hayatı herhalde çok kimseyi ilgilendirecektir. Mevhibe İnönüyü kızı Özden Tokerin anlatmasının hiç şüphesiz ayrı bir önemi vardır. Özden Tokeri AKİS okuyucuları hatırlayacaklardır. AKİS'in bir ara yayımladığı seri röportajların altında Özden Toker imzası bulunmaktaydı. AKİS okuyucularının Özden Tokerin kendine has üslûbu içinde annesini anlatmasını pek beğeneceklerini ümid ediyoruz.

İnönünün gezisi iç politikadaki gerginliği azaltmıştır. Bütün gözler Başbakanın dönüşüne çevrik olduğu için, gerek Parlâmentoda, gerekse Parlâmento dışında kulis faaliyeti hızını kaybetmiş bulunmaktadır. Ama bu arada bir önemli mesele ortaya çıktı: Türkiyenin iktisadi durumu son hadiselerden sonra ne âlemdedir? AKİS muhabirleri çeşitli çevrelerle temas ederek "Vergiler" başlıklı yazıyı hazırladılar. "Vergiler" yazısında gerek Maliyecilerin, gerekse Plâncıların görüşleri aksettirilmektedir. Yazının genel bilançosu ise iktisadi hayatımıza ışık tutmaktadır.

Hükümet içinde ise bir yeni Bakanlığın kuruluş hazırlıkları hızlandırılmış bulunmaktadır. Köy İşleri Bakanlığı, Başbakan İnönü döner dönmez teşkilâtını kuracak ve hemen çalışmağa başlıyacaktır. Böylece, seçim arefesinde ağızlarda sakız halini alan bir propaganda da iflâs etmiş olacaktır. Köy Bakanlığının köylünün işlerini daha olumlu ve verimli bir yola sokacağı kuvvetle ümit edilmektedir. "Hükümet" başlıklı yazıda bu Bakanlığın kuruluş hazırlıklarıyla ilgili bilgi bulunmaktadır.

Saygılarımızla
AKİS

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Eyüp Han
Candan bir dost

Ziyaretler____Pakistan Başbakanı Eyüp Han, 3 Temmuz Cuma günü Türkiyeye gelecek ve Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ve Başbakan İsmet İnönü ile görüştükten sonra İngiltereye gidecektir.

Eyüp Han, gezisine 1 Temmuz Çarşamba günü başlamış, Kabilde Zahir Şah, Tahranda da Rıza Şah Pehlevî ile görüşmüştür. Pakistan Başbakanının bu gezisi, önümüzdeki günlerde Londrada yapılacak olan İngiliz Milletler Camiası Başbakanlar Toplantısı ile ilgili olarak düzenlenmiştir.

Gezinin Pakistan açısından en önemli yönünü ise Eyüp Hanın Hindistan Başbakanı Lal Bahadur Şastri ile yapacağı görüşmeler teşkil etmektedir. Böylece, Hindistan ve Pakistan arasındaki Keşmir anlaşmazlığına bir solüsyon bulunabileceği sanılmaktadır.

Adalet — 20-21 Mayıs isyanı suçlularından Talat Aydemirin, hakkındaki idam kararının infazı ile ilgili olarak 1 Numaralı Sıkı Yönetim Mahkemesine yapmış olduğu itiraz reddedildi.

Aydemirin, Millet Meclisi Komisyonlarında bulunan bir kanun teklifine dayanarak ileri sürdüğü itiraz, Askeri Yargılama Usûlü Kanununa göre, Askerî Yargıtay nezdinde yenilenebilecektir. Bu yeni itirazın aynı kanuna göre en geç 3 Temmuz Cuma gününe kadar yapılması gerekmektedir.

Öte yandan, geçen hafta bu hususla ilgili olarak yanlış akseden bir nokta, Meclis zabıtlarının tetkiki fırsatının elde edilmesiyle aydınlanmış bulunmaktadır. Bazı gazeteler ve mecmuamız, bir teknik yanlışlık sebebiyle Fethi Gürcanın cezasının infazı ile ilgili oylama sırasında bazı Bakanların çekimser oy kullandıklarını bildirmişlerdi. Oysa oylamaya katılan bütün Bakanların beyaz oy kullandıkları artık kesin olarak ortaya çıkmıştır.

Basın____Babıâlinin beşinci büyük gazetesi Yeni Sabah, haftanın başlarında Salı günü yayın hayatından çekildi. Geride 180 personel, 60 bin tiraj ve 2 milyon 650 bin liralık ilân geliri bırakarak...

Fasılasız olarak 1938 den beri yayınlanan Yeni Sabahın sahibi Sefa Kılıçlıoğlu, kapanış sebebi olarak "gazetenin bugünkü şartlara uyamadığını" göstermektedir.

Gazetenin sloganı "Gün doğar sabah olur - Herkes Yeni Sabah okur" idi. Olay, türk basın çevrelerinde üzüntüyle karşılanmıştır.

İlim____1964 yılı Eczacıbaşı İlmî Araştırma ödülünü Doçent Dr. Orhan Ulutin ile Dr. Bülent Berkarda kazandılar.

Bu yıl Yönetim Kurulu her iki araştırmayı da ödüle lâyık bulduğundan, ödül tutarı 15 bin liraya yükseltildi ve bunun 10 bin lirası Dr. Ulutine, 5 bin lirası ise Dr. Berkarda grupuna verildi.

Eczacıbaşı İlmî Araştırma ve Mükâfat Fonu Türkiyede tıp alanındaki ilmî araştırmaları teşvik ve bu, alanda çalışmak isteyen araştırıcılara yardım amacıyla 1959 yılında kurulmuştur. Bu fon, Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Ord. Prof. Dr. Arif İsmet Çetingil, Prof. Dr. Reşat Garan, Prof. Dr. Necmettin Polvan, Prof. Dr. Zafer Paykoç, Prof. Dr. Behiç Onul, Prof. Dr. Sabih Oktay, Prof. Dr. Muhittin Erel ile Eczacıbaşı müessesesinden seçilen üç üyeden kurulu bir yönetim kurulu tarafından idare edilmektedir.

Eczacıbaşı müessesesi, her yıl için yönetim kurulunun emrine 50 bin lira ayırmış bulunmaktadır. Finanse edilen çalışmaların sonuçları tamamen araştırıcılara aittir. Eczacıbaşı müessesesi bunlar üzerinde hiç bir şekilde hak iddia edemez. Mükâfat bir esere 10 bin liradır. Fakat aynı değerde birden fazla çalışma bulunursa, Jüri, ödülü en fazla üç eser arasında bölmektedir.

İlk ödül 1962 yılında Prof Dr. Selâhattin Doğuluya verilmiş, 1963 yılında ise kurula gelen çalışmalar arasında ödüle lâyık eser bulunamamıştır.

Zabıta____Gümrük ve Tekel Bakanlığı müfettişleri ile İçişleri Bakanlığı müfettişleri, yurda kaçak olarak sokulan otomobillerle ilgili olarak; Türkiye çapında bir soruşturmaya girişmişlerdir.

Öğrenildiğine göre, henüz tesbit edilemiyen bir şebeke, bir takım sahte evrakla yurdun çeşitli giriş kapılarından Türkiyeye otomobil sokmaktadır. Olay, Niğde Gümrük Müdürlüğünde çalışmakta olan bir memurun dikkati sayesinde ortaya çıkmıştır.

Daha önce İstanbulda Gümrükler Başmüdürlüğünde görevli iken Niğde teşkilâtına atanan memur, bundan bir süre önce bir otonun Niğde Trafiğine kaydedilmesi ile ilgili olarak, kendisine sunulan evraka ilişkin menşe şahadetnâmesindeki mühür ve imzanın sahte olduğunu farketmiş ve durumu derhal ilgililere bildirmiştir. İhbardan sonra İzmire gelen müfettişler, yaptıkları incelemeler sonunda İzmir, İstanbul, İskenderun hudut kapılarından daha pek çok otomobilin sahte evrakla yurda sokulduğunu ifade etmişlerdir.

Olay büyük bir skandal olarak kabul edilmiş ve Maliye, İçişleri, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları müfettişleri yurt çapında bir soruşturmaya başlamışlardır. Müfettişler, bütün illerde trafik şubelerine kayıtlı otomobillerin trafik şahadetnameleri ile gümrük vezne makbuzlarını incelemekte, sahte evraklarla kaydedilmiş arabaları müsadere etmektedirler.

Dünyadan Akisler

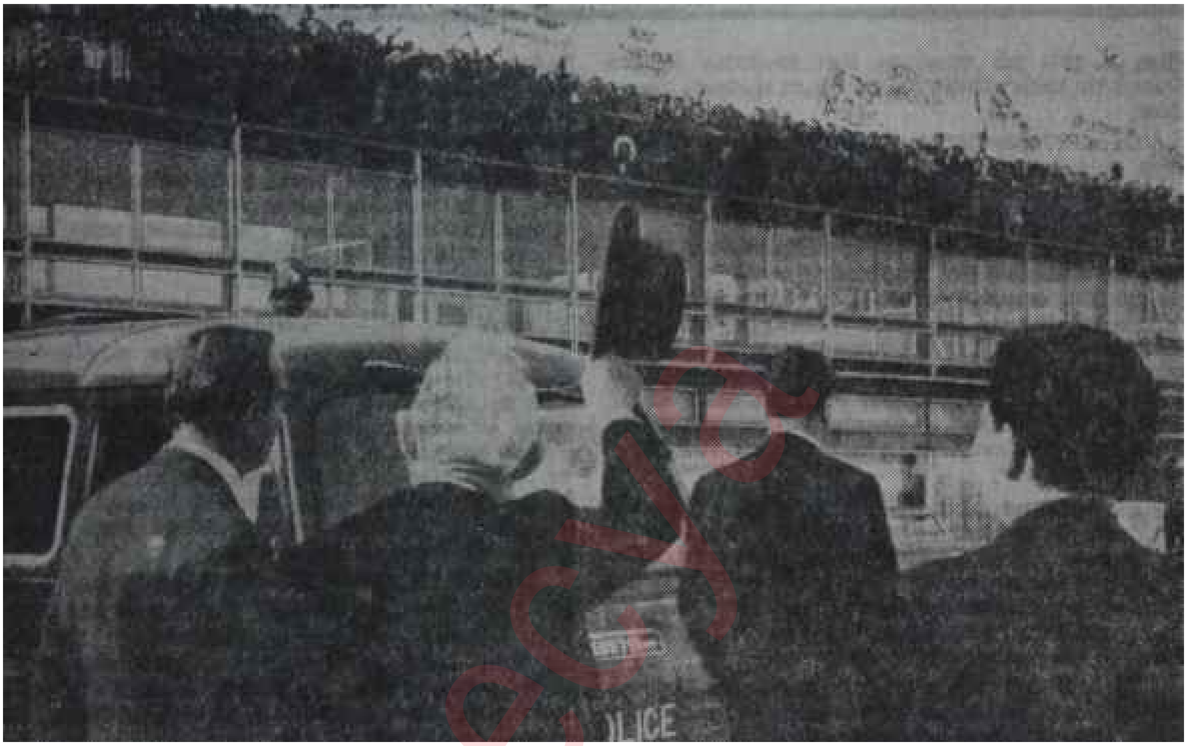
Hindistan — Nehrunun ölümünden sonra işbaşına gelen yeni Başbakan Bahadır Lal Şastrinin de bu hafta içinde hafif bir kalp krizi geçirerek yatağa düşmesi üzerine, Hindistan yeniden bir lider buhranıyla karşı - kar şıya gelmiş bulunuyor. Gerçi Şastrinin rahatsızlığı konusunda hiçbir tamamlayıcı bilgi verilmiyorsa da, bunun hiç de küçümsenemeyecek türden olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan Kongre Partisi yöneticileri de Şastrinin rahatsızlığı geçinceye kadar ne yapacakları konusunda derin düşüncelere dalmışlardır,

Anlaşılan, Şastri yeniden sağlığını kazanıncaya kadar Hindistan, Kongre Partisi liderlerinden kurulu bir ortak liderler grupu tarafından yönetilecektir.

Moda — Tek parçalı mayolar bütün dünyada günün konusu olmağa devam ediyor. Şu sırada kimsenin ne Batı-Doğu gerginliğine, ne de Kıbrıs anlaşmazlığına bir kadın göğsü kadar değer verdiği var. Bütün dünya basınında tartışılıp duran en önemli konu, kadın göğüslerinin kapalı mı, yoksa açık mı olması gerektiğidir. Bu arada, tek parçalı mayolu bayanlar, da yavaş yavaş bütün ülkelerin plajlarında boy göstermeğe başladılar. Bu ülkelerin bazıları bu türlü gösterilere göz yumuyorlar, bazıları da kanun ve ahlâk kurallarım öne sürerek göğsü açık bayanları karakollarda, hattâ mahkemelerde ağırlıyorlar. Bu arada, bazı ilgi çekici olaylar da görülmüyor değil. Bunların en güzeli de, zenci kadınların zaten açık göğüsle dolaştıkları Güney Rodezyada tek parçalı mayoların yasak ilan edilmesi!..

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl : 11, 3 Temmuz 1964, Sayı: 524 Cilt : XXX

KIBRIS OLAYLARI

Türkiye Başbakanı İnönü Londra hava alanında karşılanıyor
Dinç ve kararlı

Dış politika

Ortaya açılan kartlar

Bu haftanın ilk gününde, Londradaki Başbakanlık binasının büyük bir zevkle döşenmiş toplantı salonunda biri beyaz, diğeri kır saçlı, orta boylu, ince yapılı iki devlet adamı, birbirleriyle dostça görüşüyorlardı. Hal lerinden, çok önemli bir konu üzerinde durdukları belliydi. Bir ara, kır saçlı zat, karşısında oturan beyaz saçlı devlet adamına bir soru sordu. Beyaz saçlı adam önce soruyu iyi anlamadığını sandı, yanındaki yardımcısına bir kere daha tekrarlamasını söyledi, ondan sonra da büyük bir kızgınlıkla, karşısındakine, "Siz kimin malını kime veriyorsunuz?" dedi. Kır saçlı adam, bu soru karşısında gözlerinin içine kadar kızararak önüne bakmaktan başka çare bulamadı.

Kendine yöneltilen soruyu duyunca gözlerinin içine kadar kızaran kır saçlı devlet adamı, ingiliz Başbakanı Sir Alec Douglas - Home'dan başkası değildi. Karşısındaki beyaz saçlı devlet adamı da, Türkiye Başbakanı İsmet İnönünün ta kendisiydi, iki devlet adamı, Londrada, son ayların en önemli milletlerarası buhranı sayılan Kıbrıs anlaşmazlığını görüşmek üzere bulunmuşlardı. Görüşmelerin hararetli geçen bir anında, İngiliz Başbakanı, eğer Kıbrıs Adası Yunanistana verilirse Türkiyenin buna karşılık ne isteyeceğini öğrenmeye kalkıştı işte o zaman İnönü önce kulaklarına inanamadı, sonra da yukarıdaki soruyu sordu. Doğrusu, bu soruyu sorduktan sonra, kim olsa gözlerinin içine kadar kızarmaktan başka birşey yapamazdı.

Hedefe doğru

Türk Başbakanı İnönü, Londraya, Başkan Johnson'ın çağırısı üzerine gittiği Birleşik Amerikadan yurda dönerken uğramıştı. Bilindiği gibi, İnönü, Birleşik Amerikada bulunduğu süre içinde oradaki ilgililere Kıbrıs konusundaki türk görüşünü anlatmaya çalışmıştı. İşin doğrusu istenirse bu görüşmeler sırasında Kıbrıs anlaşmazlığına olumlu bir çözüm yolu bulunmuş değildi, fakat amerikalılar türklerin görüşünü büyük bir dikkatle dinlemiş-

HAFTANIN İÇİNDEN

Seyahatin Bilançosu

Metin TOKER

Bu satırların okunmakta olduğa sırada Başbakan İnönü uzun seyahatinden Türklyeye dönmüş olacaktır. Faz la seyahat etmek adeti olmayan İnönü on gün içinde Amerika Cumhurbaşkanı Johnson, İngiltere Başbakanı Sir Alec Douglas-Home ve Fransa Cumhurbaşkanı General de Gaulle ile görüşmüştür. Bu temasların her birinin ana meselesini Kıbrıs işi teşkil etmiştir.

Kıbrısta nihaî hal çaresi konusunda, İnönünün yola çıkışıyla İnönünün yurda döndüğü bugün arasında bir fark yoktur. Kimse; Adanın istikbalinin ne olacağını bilmemektedir. Fakat İnönü de buna tayin etmek için yola çıkmış değildir. İnönü, Kıbrıs Meselesinin Türkiye ile müttefikleri arasında bir karışıklık doğurduğu sırada Washington'u, Londrayı ve Parisi ziyareti kabul etmiştir. Üç başkentte Türkiye Başbakanının yaptığı temaslar sonunda bugün böyle bir karışıklık ortadan kalkmıştır. Tam aksine, Kıbrıs işinin nasıl halledileceği kesin çizgileriyle tesbit edilmemiştir ama bunun için takip edilecek yol hususunda tam mutabakat hasıl olmuştur: Kıbrıs işi Kıbrısın dışında halledilecektir! Bu, hususiyeti olan bir ülkede bir kalabalık kütlenin daha az kalabalık bir başka kütleye, kuvvet kullanmak suretiyle hakim olmasına müsaade edilmeyeceğinin ifadesidir ve sarih teminattır.

Kıbrıs işi nasıl halledilecektir? Bunun, mevcut andlaşmaları inkâr etmekle halledilemeyeceğini Washington'da yayınlanan türk-amerikan tebliği Papandreuya ve Makariosa göstermiştir. Kıbrıs işinde bir hal çaresine varmak için mevcut andlaşmalardan hareket etmek mecburiyeti vardır. Mevcut andlaşmalar self-determination yolundan enosisi ne kadar engelliyorsa taksimi de sadece o kadar engellemektedir. Adada bir kıbrıslı halkın olmadığı açık surette kabul olunduğuna göre Ada halkına bir self-determination hakkı tanımak bahis konusu değildir. Self-determination hakkı, eğer kabul edilecekse, iki cemaate birden kabul olunacaktır. Rumlar ne isterlerse onu yapacaklardır, türkler ne isterlerse onu yapacaklardır. İnönü üç başkentte, bunu şöyle ifade etmiştir: "Enosis isteniliyorsa buna taraftarım. Ama, enosisin ikili olması şartıyla.." bu sözdeki mana anlaşılmıştır. Enosisin bütün kapıları - yani tek taraflı enosisin bütün kapıları - İnönünün seyahatinin sonunda kesinlikle kapanmıştır. Kim tarafından, nerede ilân edilirse edilsin Kıbrısın Yunanistana ilhakının hiç bir fiili ve hukuki kıymeti olmayacaktır. Bunu tescil etmek üzere Ada içi veya Ada dışı kuvvetler harekete geçtiği takdirde ise bunlar karşısında türk ordusunu bulacaklardır. Amerikada Başkan Johnson böyle bir halde Amerikanın, Türkiyenin elini bir daha tutmayacağını belli etmiştir. İngiltere ve Fransa da aynı temayülde olduklarını belli etmişlerdir. Mevcut andlaşmaların ortak bildirilerde teyidinin manâsı budur ve bunun Yunanistanı deli etmesi bu yüzdendir. Yunanistan mevcut andlaşmaların Amerika, İngiltere ve Fransa tarafından reddini elbette ki beklemiyordu. Ama arzusu bunlar üzeninde sükûtun muhafazası idi. Bunun tam aksi olmuştur. Mevcut andlaşmaların, işin ruhunu teşkil ettiği, altı çizilerek işaret edilmiştir.

Kıbrısta ne olacaktır? Bunu henüz kimse bilmemektedir. Havada bir takım projeler vardır. Amerikanın aklında bir çare mevcuttur, General de Gaulle bir şeyler düşünmektedir. Bunların her biri zamanla ve görüşmeler le olgunlaşacaktır. Ama Kıbrısta bir şey olmayacaktır: Adanın Yunanistana ilhakı! Ne Makariosun, ne Grivasın kudreti buna yetecektir. Zira Türkiyenin elini tutacağı ümit edilen batılı müttefiklerimiz buna imkân olmayacağını bizzat İnönünün ağzından işitmişlerdir ve buna kani olmuşlardır. Bu, devrimizde yüksek seviyede karşılıklı temaslar yapmanın büyük faydasını bir kere daha ispat etmektedir.

Bundan dolayıdır ki Türkiye ile Amerika arasındaki münasebetleri gölgeleyen bulutlar da İnönünün Washington'da Başkan Johnson ile yaptığı temasların sonunda dağılmıştır. Başkan Johnson İnönüyü gördükten sonra Türkiyeyle nasıl konuşulması gerektiğini anlamıştır. Bundan sonra diyalog o tonda olacaktır. İnönü ise Washington'da Amerikanın gerçekten iyi niyetli bulunduğunu, bir şeyler yapabilmek için çırpındığını, ama başında çok dert olduğuna görmüş, ona hemen kızmamak gerektiğini farketmiştir. Mesele Amerikaya vaziyeti anlatmak, yanıldığı noktaları belirtmek, onu dostane bir şekilde hakkın, hakikatin ve basiretin yoluna itmektir. Buna karşı Amerikanın esastan bir mukavemeti yoktur. Ama bilmemekte, anlamamaktadır ve takt hataları yaparak bazen "porselen dükkânına girmiş fil" durumuna düşmektedir. Tıpkı bunun gibi, General de Gaulle Fransası ile aradaki bir takım unsurlar yüzünden soğuk görünen münasebetler iki devlet adamının temaslarıyla eski haline dönmüştür. Şahsen General de Gaulle'ün, onun rejiminin ve onun dış politika istiklâli anlayışının Türkiyede bu kadar rağbet görüp İtibar kazandığı bir sırada Türkiye ile Fransa arasında bir soğukluğun mevcudiyeti zaten anlaşılmaz bir hususttu. Bu garip durum şim di bertaraf olunmuştur. General de Gaulle'ü, angajmanlarının imkân vereceği yakın bir tarihte Türkiyede, aramızda görmek bizim için sevindirici olacaktır.

İnönü, seyahatinden memnun dönmektedir. Bu mem nuniyetinde haklıdır, zira bir fransız tabiriyle "bütün i'lerin üzerine noktaları koymuştur". Amerikada, İngilterede ve Fransada umumi efkârın Türkiye kadar İnönünün şahsına karşı gösterdiği ilgi kendimizden bahsettirmek, ismimizi duyurmak ihtiyacımızı bir defa daha gözler önüne sermiştir, Kıbrıs işi hepimizi üzen, dertli bir meseledir; Ama dünyaya bir de Türkiyenin bulunduğunu, onun temayülünün şu olduğunu, Türkiyenin idarecilerinin bu görüşü savunduklarını göstermeye Kıbrıs vesile vermiştir.

İnönü, günlük işlerle ilgili temaslarından başka, Türkiye bakımından bir de "iyi niyet elçiliği" yapmıştır. Bu, seyahatinin, belki de uzun vâdede Türkiye için en faydalı. kısmını teşkil etmiştir.

İnönü hava alanında Lord Carrington ile birlikte
Görüşmek için

ler ve anlayışla karşılamışlardı. Nitekim İnönü de, Londraya gitmek üzere New York'tan ayrılırken bu nokta üzerinde önemle durdu ve gazetecilere, Kıbrıs anlaşmazlığına bir çözüm yolu bulunmadıysa bile, türk-amerikan dostluğunun bulutlardan sıyrıldığını söyledi. Anlaşılan, Türkiye Başbakanı, Amerikanın Kıbrıs konusundaki milletlerarası anlaşmaları bağlayıcı saymağa devam etmesini bu dostluğu kurtarmaya yetecek kadar önemli bir adım olarak karşılıyordu.

Gerçekten, Washington'da Başkan Johnson'dan bu teminatı alan İnönü, Londraya geldiği zaman da bütün gücüyle ingilizlere türk görüşünü anlatmaya çalıştı. Havanın kapalı ve hafif yağışlı olmasına rağmen, İnönüyü hava alanında binden fazla kıbrıslı türk ve Londrada bulunan türkler karşıladılar. Kıbrıslı türklerin elindeki dövizlerde "Barış yoluyla Taksim", "Ya Taksim, ya Ölüm". "Self-Determination ancak iki taraflı olabilir!" ibareleri okunuyordu. İnönü alana iner inmez etrafını hemen gazeteciler çevirdi ve Başbakan soru yağmuruna tutuldu.

İşin doğrusu istenirse, İnönü başlangıçta İngiliz gazetecilerine fazla gülümser davranmadı. Çünkü ingiliz basını İnönünün Washington ve New York'taki temasları konusunda çıkan haber ve yorumlarda iyi not alacak kadar başarılı görünmemişti. İnönünün Londraya gelişinin öncesinde Londra gazeteleri şöyle bir hava tutturmuşlardı : Grivas Kıbrıstadır. Ada halkının yüzde seksenini teşkil eden rumları bir araya getirecektir. Silâhlı kuvvetlere hakim olacaktır. Üstelik, Adada bir Birleşmiş Milletler kuvveti bulunması, Türkiyenin müdahale imkânını da ortadan kaldırmıştır. Onun için çoğunluğun istediği enosisi önlemenin artık imkânı yoktur. Türkiyeye buna karşılık gereken bedel ödenmeli ve bu iş burada bitirilmelidir. Bu bedel de, olsa olsa, ya başka bir yunan adasının, ya da Batı Trakyadan bir toprak parçasının Türkiyeye verilmesi olabilir.

Eğri oturup, doğru konuşalım

İşte ingiliz basınındaki bu yorumlardan daha Londraya varmadan haberdar olan İnönü, İngiltereye gelir gelmez ilk iş olarak bu yanlış anlamayı ortadan kaldırmağa çalıştı. Yaptığı bütün temaslarda zinde ve uyanık görünen Türkiye Başbakanı basına verdiği çeşitli demeçlerde Türkiyenin her tür lü uzlaşma imkânını denemeye hazır olduğunu bildirdi ve bu uzlaşmaya barışçı yollardan ulaşılacağı ümidini açıkladı. Ancak, enosisin tek taraflı olarak uygulanması asla düşünülemezdi. Eğer enosis olacaksa iki taraflı olacaktı. Yani rumlar Yunanistanla birleşirlerse, türkler de Türkiyeye katılacaklardı.

Adaya yapılacak bir türk müdahalesine gelince, Türkiye hiçbir zaman bir silâhlı hareket peşinde koşmamıştı. Hâlâ da anlaşmazlığın barışçı yollardan çözülmesi için elinden geleni yapıyordu. Fakat karşı taraf bir uzlaşmaya yanaşmaz ve kendi borusunu zor la öttürmeye çalışırsa, o zaman Türkiye de ister istemez silâha başvurmak zorunda kalacaktı. Kaldı ki, böyle bir müdahal hakkı, Türkiyeye, 1960 Garanti Andlaşmasıyla da tanınmış bulunuyordu. Bu hakkın Adada bir Birleşmiş Milletler kuvveti bulundukça kullanılmaması diye birşey söz konusu olamazdı. Üstelik Washington'da yapılan görüşmeler sırasında İnönü, amerikan idarecilerine, eğer yunanlılar bildiklerinden şaşmazlarsa Türkiyenin duruma daha fazla seyirci kalamıyacağını bildirmiş ve başta Başkan Johnson olmak üzere bütün amerikalı idareciler de bu sözleri anlayışla karşılamışlardı. Durum böyleyken ingiliz basınının enosis türküleri söylemesi ve Türkiyeyi Yunanistanın hiçbir zaman kabul etmeyeceği tekliflerle avutmaya çalışması, kötü gazetecilikten başka birşey değildi.

İnönü, İngilterede yaptığı basın toplantılarında Washington görüşmelerinden alınan başka bir sonuç üzerinde de önemle durdu. Başkan Johnson'la yaptığı görüşmeler sırasında Türk ve Yunan Başbakanları arasında bir ikili buluşma üzerinde durulmuş ve Başkan Johnson, İnönüden, bunu kabul etmesini rica etmişti. İnönü böyle bir buluşmadan olumlu bir sonuç alınacağını ummuyordu ama, belki bir yere ulaşır diye, Johnson'ın bu teklifini kabul etti. Fakat Yunan Başbakanı Papandreu buna hiç mi hiç yanaşmadı. Bu görüşme teklifini kabul etmek için, Türkiyenin İstanbuldaki yunanlıların bir kısmını sınır dışı etmekten

Sir Alec Douglas Home
Anlayışlı dostlar

vazgeçmesini istiyordu. Tabii Türkiye de kendi iç yetkisine giren ve güvenlik düşüncesiyle yapılan bu işe Yunanistanın baskısıyla son verecek, değildi.

Papandreunun bu uzlaşmaz tutumu karşısında, iki devleti mutlaka bir görüşmeye yöneltmek isteyen Başkan Johnson, Yunan Başbakanına karşı değişik bir dil kullandı. Türkiye rumların Kıbrısta çevirdikleri dolaplara daha fazla seyirci kalamayacağını söylüyor ve 1960 Garanti Andlaşmasının kendine verdiği müdahale hakkını eninde sonunda kullanmaya kararlı gö rünüyordu. Eğer Papandreu İnönü ile aynı masa başında oturmaya yanaşmazsa, Amerika muhtemel bir türk müdahalesi karşısında artık eskisi gibi davranmayacak, Türkiyeye "Aman, bu müdahaleyi yapma" demiyecektir. Bu uyarma, kısa zamanda Papandreu üzerinde etkisini gösterdi ve Yunan Baş bakanı, İnönü ile karşı karşıya gelmemek şartıyla, bir türk-yunan görüşmesine aykırı olmadığını bildirmek zorunda kaldı. Ancak bu görüşme Birleşmiş Milletler kanalıyla düzenlenmeliydi. Bunun üzerine, amerikan idarecileri, geride bıraktığımız Cuma günü Türk Başbakanı ve Birleşmiş Milletler yetkilileriyle temasa geçtiler. Yapılan görüşmeler sonunda Birleşmiş Milletler arabulucusu Sakari Tuomioja'nın cenevrede bir büro kurarak türk ve yunan hükümetleriyle temasa geçmesi kararlaştırıldı. Tuomioja başlangıçta türklerle yunanlıları bir araya getirmeye çalışmayacak, her iki hükümetle de ayrı ayrı temaslar yapacaktı. Sonrası, işin gelişmesine göre belli olacaktı.

Anlayana sivrisinek saz

İnönü İngilterede yalnız yaptığı basın toplantılarında değil, aynı zamanda İngiliz devlet adamlarıyla konuşmalarında da, önemle Tuomioja'nın girişeceği bu yeni arabuluculuk teşebbüsü bir sonuca ulaşamazsa bütün barışçı yolların tıkanacağını ve Türkiyeye müdahaleden başka seçim kalmayacağını anlatmaya çalıştı. Fakat ingiliz hükümeti için en önemli dü şünce, Kıbrıs anlaşmazlığından çok Adadaki ingiliz üsleri ve yaklaşan seçimler olduğu için, Londrada yapılan görüşmeler sırasında fazla bir yol almak mümkün olamadı. Gerçi İngiliz idarecileri İnönüyü iyi niyetlerine inandırmak için ellerinden gelen bütün gayreti harcadılar ama, Sir Douglas-Home'un İnönüyü kızdıran sorusu akılların gerisinde yatan düşünceyi açıkça ortaya koydu ve ingilizler, İnönüden, amerikalıların aldığının dörtte biri kadar bile not alamadılar.

İngiliz devlet adamlarıyla yaptığı görüşmeler sırasında İnönü, önce, ingilizlere Kıbrıs buhranını çözmek için elle tutulur bir teklifleri olup olmadığını sordu. İngilizler böyle bir teklifleri olmadığını söylediler, fakat İnönünün başka bir sorusu üzerine Zürih ve Londra andlaşmalarının geçerliği konusunda hiçbir şüpheleri olmadığını belirtmekten de geri kalmadılar. Bu husus, Pazartesi günü yayınlanan ortak bildiride özellikle belirtildi.

Bir çeteci eskisi

Kıbrıs anlaşmazlığı bu haftanın içinde batılı başkentleri en fazla uğraştıran meselelerin başında gelmeye devam ederken, Adadaki durum da hergün biraz daha kötüye gidiyordu. Kıbrısta ingilizlere karşı yapılan bağımsızlık mücadelesini yöneten çeteci eskisi General Grivasın yeniden Adaya dönerek rum kuvvetlerini bir kumanda altına toplamaya çalışması, türkleri haklı olarak gelecekleri konusunda endişeye düşürmüş bulunmaktadır. Lefkoşeden gelen haberlere bakılırsa, General Grivas bir yandan türklere dostluk elini uzattığını söylerken, diğer yandan silah kaçakçılığını önlemek bahanesiyle kuzeydeki türk kesimlerine büyük bir saldırı hazırlığı yapmaktadır. Bu arada, Adanın çeşitli kesimlerinde rumlar yeniden türklere ateş açmaya başlamışlardır.

Bütün bunlara ek olarak, Adada Yunanistanın da bütün milletlerarası andlaşmalara aykırı bazı çalışmalar yaptığı yolunda haberler alınıyor. Örneğin, Adaya kaçak olarak sokulan yunan silâhlarının sayısı bir hayli kabardığı gibi, Yunanistan son bir ay içinde Kıbrıstaki 950 kişilik birliğinin mevcudunu bir tümene kadar çıkarmıştır. Bütün bu olup bitenlerin nasıl olup da Birleşmiş Milletler soramlularının gözünden kaçtığı, merak verici bir bilmecedir.

İnönü ve eşi
Elele

Aile

"Melek Yüzlü Kadın"

(Kapaktaki eş)

Bu hafta AKİS'in kapağını inceliği, zarifliği, kendine has tavırları ve tevazuu ile sadece bizim değil, amerikalıların bile hayranlığını kazanan Mevhibe İnönü süslemektedir. Başbakan İsmet İnönünün çok sevdiği "Hanımefendi"si hakkında çok şey bilinmemektedir. Mevhibe İnönü evinde nasıldır, sokakta nasıldır, torunlarıyla beraberken nasıldır? Çok kimse Çankayadaki pembe köşkün sahibi hakkında çok az şey bilmekte, fakat herkes Mevhibe İnönüden saygı ve hayranlıkla, bahsetmektedir.

İnönü ailesinin bu ince yüzlü, zarif hareketli büyüğü hakkında şüphesiz en iyi bilgiler gene o aileden birisinden alınacaktır. İşte, aşağıda okuyacağınız yazı, Mevhibe İnönünün kızı Özden Toker tarafından kaleme alınmıştır. Özden Toker bu yazısında merak konusu olan yanlarıyla annesini anlatmaktadır.

Geçen haftanın, başında, Amerikanın Langley hava alanında, Başkan Johnson'un özel uçağından, Türkiye Başbakanı İsmet İnönünün hemen arkasından ak saçlı, mütebessim yüzlü bir hanım indi. Üzerinde lâcivert tayyör, başında lâcivert-beyaz, küçük kareli bir şapka vardı, Karşılama törenine katılan şahsiyetler, Başbakan İnönüden sonra onunla, da tanıştırıldılar.

Ak saçlı, mütebessim yüzlü hanım, Mevhibe İnönü idi. İngilizce bilmiyordu, fakat herkesle ilgilenmesini ve tatlı tatlı tebessüm etmesini bildi. Misafir heyet ilerlerken, arkada kalan bir görevli memur, Bayan İnönüyü gözleriyle takip ederek, "Ne şeker kadın!" demekten kendini alamadı.

Amerikan halkı, Başbakan İnönünün tarihi şahsiyeti hakkında az çok birşeyler biliyordu ve onu bu sıfatla karşılamağa hazırlanmıştı. Fakat Bayan İnönü onlar için bir sürpriz oldu. Bu beş torun sahibi ak saçlı büyükanne, Amerikada kaldığı müddetçe yaptığı bütün temaslarda insanların kalbini fethetmesini bildi. Çünkü kendisinde, amerikalılara cazip gelecek çok şey vardı. Kadınlar onun zerafetini, alçak gönüllülüğünü, güler yüzünü sevdiler erkekler ise tabiiliğini, iç açıcı mahcubiyetini ve bilhassa eşine, her haliyle belli olan, bağlılığım beğendiler.

Amerika garip bir memleket... Modern hayatın bütün aşırı cereyanları-

Mevhibe İnönü torunlarıyla beraber

Aile saadeti

nın beşiği olmasına rağmen, aile müessesesine taassup derecesinde bağlı. Kadın birçok sahalarda erkekten daha fazla haklara sahip. Ama takdir edilen kadın tipi iddiasız, ailesine düşkün ev kadınıdır. Her iki bakımdan İnönü ailesi ve Bayan İnönü, amerikan halk oyundan tam not aldılar. Bu saçları ağarmış kırksekiz senelik karı-kocanın elele yürüyüşü, Mevhibe İnönünün, eşinin odasında yatmakta ısrar edişi ve onun ilâçlarına gösterdiği titizlik, torunlarını sık sık hatırlayışı, amerikan basınının bile dikkatini çekti ve gazeteler ondan, "Melek Yüzlü Kadın" diye bahsetmeğe başladılar.

Bayan İnönü için de bu seyahat tam bir sürpriz oldu. Kıbrıs Meselesi çıkmaza girince, Başbakanın Amerikaya gitmesi kaçınılmaz bir hal almıştı. İnönü uzun ve yorucu bir yolculuğa çıkacaktı. Tanıdık ve tanımadık birçok dost, Başbakanın sıhhati için endişelerini izhar ediyorlardı. Bayan İnönü ise, eşinin işlerine karışmak aklının köşesinden geçmediği için, sesini çıkarmadan, olacakları bekliyordu. Son üç gün içinde durum değişti. Amerika, Mevhibe Hanımın, eşi ile beraber gelmesi telkininde bulunuyordu. Başbakan bunu fırsat bildi ve sevgili hanımefendiciğinden ayrılmamağa karar verdi. Bayan İnönüyü razı etmek için epey dil döküldü. Sıhhati pek sağlam değildi, çabuk yoruluyor, bu uzun yolculuk, bilhassa Amerika onu ürkütüyordu. Eşinin ve çocuklarının ısrarı neticesi "peki" dedi ve seyahat boyunca hiç de pişmanlık duymadı.

Sıra, yol hazırlığına gelmişti. Bayan İnönü kısa bir tereddütten sonra, beraberinde götüreceği elbiseleri seçti. Yanına bir uzun gece elbisesi aldı. İngilterede lâzım olabilirdi. Bu, kalın siyah ipekliden, pliseli bir tuvaletti. Ufak - tefek değişikliklerle bunu yirmi senedir severek giyiyordu. İkinci ağır elbisesi siyah danteldendi. Onu da büyük oğlunun düğünü için yaptırmıştı. Biri sarı, diğeri lacivertli iki emprime elbise, bir ipekli, iki keten tayyör, bir beyaz pardesü, bir kürk etol, üç şapka... Bunların hepsi, İnönünün eşyaları ile beraber beş bavula sığdı. Başbakanın eşi, türk kadınlığını zarif ve sade bir şekilde temsil edecekti. Bayan İnönü, iyi giyimin sırrını sadelikte ve iyi cins malzemede bulmuştur. Kendine herhangi birşey seçerken son derece müşkülpesent davranır, en iyisini alabilmek için masraftan kaçınmaz, sonra da bunları senelerce zevkle kullanır.

Ziyaret edeceği Amerika Başkanının eşi Bayan Johnson'u, Başkanın Başkan Yardımcısı olarak Türkiyeye gelişi sırasında tanımış, ve sevmişti. Onun türk elişlerine olan hayranlığını bildiği için, ona hoşuna, gidecek bir, hatıra götürmek istedi. Kendi sandığından iğne oyası, oniki kişilik bir çay takımı seçti.

Tahmin ettiği gibi, Bayan Johnson hediyeye pek sevindi.

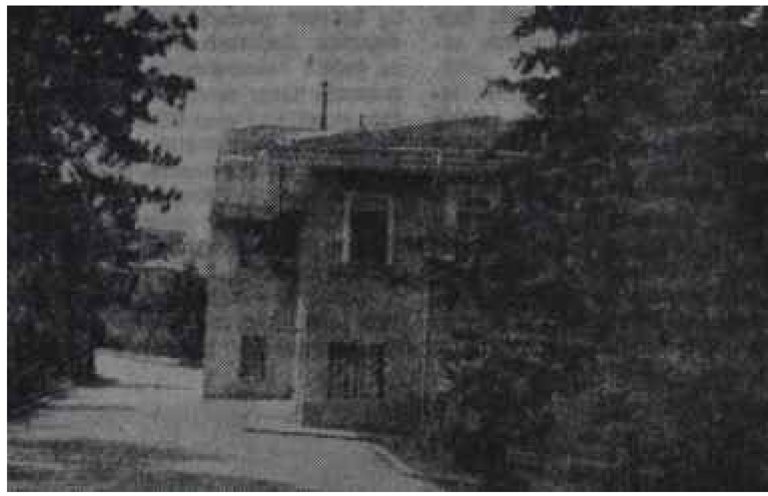
Mevhibe İnönü torunuyla denizde
Günlük zevkli meşgale

Bayan İnönünün günlük hayatı

Bayan İnönü, Amerikadaki otel hayatını biraz yadırgadı. Bütün ömrü boyunca, eşini resmî görevlilerle paylaşma mecburiyetine son on senedir isyan etmişti. Artık eşine yalnız kendisi bakmak istiyordu. Başbakan İnönü sabah gözünü açtığı andan itibaren gece yatıncaya kadar hanımını yanında bulurdu. Sokaktan eve dönünce ilk işi "Hanım nerede?" diye

sormak olurdu.

Mevhibe Hanım eşine hizmet etmeği bir zevk addetmektedir. Her sabah erkenden, 06.30 - 07.00'de kalkar, İsmet Paşanın kahvaltıda yediği beyaz peyniri suya koyar, banyosunu doldurur, elbisesini, gömleğini, kravatını hazırlar, bizzat yaptığı ensülin iğnesini kaynatır. Saat 08.00de İnönüyü traş edecek berber gelince eşini uyandırır ve Başbakanın günlük hayatı başlar. Artık Bayan İnönünün nefes alacak bir dakikası bile yoktur. Karşılıklı kahvaltılarını ederlerken, ilâçlarını hazırlar, telefonlara cevap verir. Bayan İnönü ancak, İnönü Başbakanlığa gidince biraz dinlenecek vakit bulur. Ondan sonra da günlük ev gailesi başlar. Yemeklerde umumiyetle Paşanın misafiri olur. Öğleden sonraları mecburi resmî ziyaretlerle geçer. Gece ya beraber konsere, operaya giderler, ya da karşılıklı bezik oynarlar.

İnönülerin Çankayadaki Pembe Köşkü
Yuvayı yapan dişi kuştur

Evin bütün işleriyle Bayan İnönü meşgul olur. Evinde çalışanlara yardım etmekte hiç bir haysiyet kırıcı taraf bulmaz. Onaltı odalık bir evin işleriyle ancak elbirliğiyle başa çıkılabileceğini bilir. Sırasında ütü ütüler, sofra kurar veya temizlik yapar. Pazarlardan alışveriş yapmasını sever. Bayan İnönü için "Hesabidir" derler. Doğrudur, "Hesabi" olunmazsa, o ev nasıl idare edilir? İnönülerin hanları, fabrikaları yoktur, Başbakanın aldığı maaşlarla geçinmeğe mecburdurlar.

Amerikada geçirdiği hafta, bütün yorgunluklarına rağmen, Mevhibe İnönü için bir dinlenme oldu. Fakat Bayan İnönü, Amerikada hayatı çok pahalı buldu.

İnönüler otuz senedir ilk defa beraberce memleket dışına bir seyahate çıkmaktadırlar. Cumhuriyetin ilk seneleri Lozana - Mevhibe Hanım ilk şapkayı o zaman giymiştir - Sofya ve Atinaya - Venizalosa, Yunan Başbakanının genç kocasına gösterdiği saygı ve sevgiden dolayı kanı çok kaynamıştır. Rusyaya - orada iken safra kesesi krizi geçirdi. Tedaviye memur edilen doktorun iyiliğini hiç unutamadı - Viyanaya - araba kullanmağa orada başladı. Parise - ilk operayı orada - dinledi - gitmişlerdir. Bayan İnönü elli seneye yaklaşan evlilik hayatı boyunca nelere şahid oldu nelere! insanların menfaat uğruna nasıl şekilden şekile girdiklerini hayretle seyretti, fakat iyi günde de, kötü günde de onda en ufak bir değişiklik gören olmadı. Eşinin mevkii ne olursa olsun, o hep aynı mütevazi, zarif, güleryüzlü ev hanımı olarak kalmasını bildi. Devlet idaresi, politika ona göre değildi. Bunlar, kocasının hayatının önemli bir parçasını teşkil ediyordu. Fakat hayatının bir diğer hususi tarafı vardı ki, işte Mevhibe Hanımı ilgilendiren o cephesiydi. Bu yüzden İsmet Paşa demokrasi tecrübesine atılırken en büyük yardımı ondan gördü. Fakat maalesef politika, Mevhibe Hanım kadar terbiyeli değildi. Politika bu taksime riayet etmedi, saygı göstermedi, resmi hayatlarından sonra hususi hayatları da çeşitli taarruzlara maruz kaldı. Bayan İnönü eşine, çocuklarına karşı yapılan bütün fenalıkları üzüntü ve hayretle karşıladı, fakat ağzından bir tek şikayet duyan olmadı. Onun aklının almadığı şey, insanın, bir başkasının felâketini isteyecek kadar kötü kalpli oluşu idi. Eşinin en azılı düşmanları onun nazarında yolların şaşırmış birer bahtsızdan ibarettiler.

Mevhibe İnönü politikadan hemen hemen hiç bahsetmez, parti münakaşalarına ise hiç karışmaz. Dedikodudan hoşlanmaz. Muhtelif ihtimaller arasında insanların hep en kötü ihtimale inanmalarına müthiş kızar. "Bir adamın aleyhinde nasıl böyle kesin konuşurlar, yaptıklarını gözleri ile mi gördüler?" diye sinirlenir.

Köklü bir dinî terbiyenin verdiği sarsılmaz bir imanı vardır. Beş vakit namazını, imkân, dahilinde kılmağa çalışır, zayıf bünyesine rağmen her Ramazanda 30 gün oruç tutar. En müşkül vaziyetlerde "Biz kimseye kötülük etmiyoruz. Allah bizi muhakkak feraha çıkaracaktır" der. Şimdiye kadar da yanıldığı olmamıştır.

Kişiliğinin kökleri

Bu kuvvetli dinî terbiyeyi Bayan İnönü, çocukluğunu yanında geçirdiği büyükbabasına borçludur. Mevhibe Hanım babasını hiç hatırlamamaktadır. Annesi eşini çok gençken kaybetti ve biricik çocuğuyla kayınpederinin Süleymaniyedeki evinde yaşamağa devam etti. Diğer çocuklarını da hep bebek yaşlarında gaybetmiş olduğu için, Saadet Hanım bütün sevgisini, ümidini bu zayıf nahif, duru beyaz tenli, kumral saçlı küçük kıza bağladı, onun üzerine titredi. Küçük Mevhibe, bu düşkün anne ve mutaassıp büyükbaba arasında Süleymaniyedeki ahşap evin geniş odalarında, bahçedeki incir ağaçlarının gölgesinde kayıtsız ve yalnız bir çocukluk geçirdi. İp atlamasını çok severdi, fakat annesi, yorulacak, diye ona bile müsaade etmezdi. O da çareyi tavan arasına çıkıp orada atlamakta bulmuştu. Tabii foyası çabuk meydana çıktı...

Okulda sevilen, sessiz bir öğrenciydi. Çocuklar kendi aralarında evcilik oynarlarken, ona hep gelin olmak düşer, arkadaşları onu süsler, köşeye oturturlardı.

Seneler geçti, küçük Mevhibe büyüdü, serpildi, güzel bir gençkız oldu. Saadet Hanım kızına korkuyla bakıyor, onu birgün evlendirmek gerekeceğini düşündükçe yüreği sızlıyordu. Bu pamuklar içinde büyüttüğü, canından kıymetli evladını kimlere emanet edecek, Mevhibesini insafsız hayat

mücadelesine nasıl atacaktı? Kızının ilk taliplerini, bu endişe ile gelin ve kayınbaba hemen reddettiler. Hele isteyen asker olursa... Bu devamlı harp senelerinde kızlarını bu çetin hayata atacak değillerdi ya...

Mevhibe onyedi yaşına gelmişti ki, karşılarındaki eve bir hekim ailesi taşındı. İki aile tanıştılar, yeni komşu Cevriye Hanım, Saadet Hanımı ziyarete geldi. Kahveyi getiren ince, uzun boylu gençkız, misafir hanımın hemen dikkatini çekti. Kumral saçları zamanın modasına uygun, geniş alnını meydana çıkaracak şekilde kabartılıp, başının arkasında toplanmıştı. Beyzî yüzünde çabuk kızaran pürüzsüz beyaz cildinden berrak siyah gözlerine ince uzun burnuna, mütebessim dudaklarına, mahçup gamzelerine kadar her çizgisi kusursuzdu. Üzerindeki pliseli pembe elbise ince belin! mütenasip endamını ortaya çıkarıyordu. Son derece zeki bir insan olan Cevriye Hanım, o anda kararını verdi, içinden "bu kız benim gelinim olacak" dedi. Böylece, insanların kadere karşı gelemiyecekleri bir kere daha ispat edilmiş oldu. Kısa zamanda, hayatı muharebe meydanlarında geçtiği için katiyen evlenmek istemiyen Kurmay Yarbay İsmet Beyle, bütün asker talipleri reddeden Mevhibe Hanım evlendiler. Küçüklüğünden beri duvak takmaya özenen gençkız, fevkalade bir gelin olarak eşinin karşısına çıktı. Gelin elbisesi tül ve danteldendi. Günümüzün işlemelerini andıran pembemsi inci ve payetlerle baştanbaşa işlenmişti. Yakası kapalı idi, etek hafif genişliyerek iniyor, arkada kuyruk oluyordu. Bu elbiseyi ve başına taktığı telleri Bayan İnönü hâlâ saklamaktadır. Kız torunlarının en büyük emeli, birgün onu giyebilmektir...

Böylece, Mevhibe Hanımın fevkalâde kaderi başlamış oluyordu. O günden sonra kırksekiz sene müddetle eşinin yanında, her biri tarihe malolmuş çeşitli olaylar boyunca mütevazi yerini ayni berrak bakışlar, mütebessim dudaklar ve büyük bir olgunlukla doldurdu.

Çetin günlere doğru

Düğünden sonra Mevhibe Hanım Süleymaniyedeki evde oturmağa devam etti. Zaten eşi, düğünden kırk gün sonra Yemen cephesine gitmişti. Zavallı Saadet Hanımın korktuğu başına gelmişti. Kızının ilk evlilik seneleri hep mektup beklemek, her an ölümle karşıkarşıya gelen eşini düşünmek ve gözyaşı dökmekle geçti.

İstiklâl Mücadelesi ile bütün eski üzüntüler unutuldu. Bir avuç genç idealist adamın kıvılcımından meydana gelen ve kısa zamanda bütün yurdu kaplayan ateş sanki Mevhibe Hanımın içinde yanıyordu.

İstanbuldaki kuşkulu son günler, vapurla Samsuna, oradan kağnı arabalarıyla Malatyaya geliş, ilk çocuğu İzzetin hastalığı, genç kadın için çetin birer imtihan oldu. Annesi ile kendi kayınpederinin yanında kalıyor, çok seyrek olarak kaçamak yapabilen eşini görüyordu. Mahrumiyet ve üzüntü senelerinin mahsulü küçük İzzet, annesinin bütün ihtimamına, babasının temin ettiği ilâç ve doktorlara rağmen, kurtulamadı. Yavrusunun ölümüne genç kadın tek başına katlandı. İsmet Bey kimbilir nerelerdeydi!.. Hem, onu da üzmekte ne fayda vardı?.. Çok geçmeden, şahsi üzüntüler yerlerini millî sevinçlere bıraktı. İzmir düşman elinden kurtuldu, Mevhibe Hanım eşinin yanına gitti. İkinci oğlu Ömer orada doğdu. Henüz bebekken Ankaraya taşındılar. Orada başka bir felâket Mevhibe İnönüyü bekliyordu: Annesi zatürreeye yakalandı ve kurtulamadı. Yanında ağlıyan kızına şefkatle bakan Saadet Hanımın son sözleri. "Yavrum, gailen de pek büyük" oldu.

Bu sırada İsmet Paşa, Çankayadaki evini yaptırmıştı, ailesi oraya taşındı. Mevhibe Hanım üçüncü oğlu Erdalı ve kızı Özdeni burada dünyaya getirdi. Bu evde Başbakan, sonra Cumhurbaşkanı, Muhalefet lideri ve tekrar Başbakan eşi olarak tatlı-acı otuzsekiz sene geçirdi. Bu yüzden, külfetli olmasına rağmen, evine çok bağlıdır.

Bayan İnönü Perşembe günü Paristen dönüşte evine ve günlük hayatına kavuşacaklar. Kıbrıs Meselesinde müspet bir adım teşkil eden bu seyahat, Mevhibe İnönü için tatlı bir hatıradan ibaret kalacaktır. Fakat Amerika, bu "Melek Yüzlü Türk Leydisi"ni kolay unutamıyacaktır.

Vergiler

Futbolcuyuz futbolcu..

AKİS muhabiri, Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Ziya Müezzinoğluna :

"— Beyfendi, bu kez bir AKİS'çi olarak değil de, sizi Galatasaray futbol takımına transfer için geldim" dedi.

Müezzinoğlu önce biraz şaşaladı, sonra gevrek bir kahkaha attı. Önce ki haftanın sonlarında Cumartesi akşamı, Plânlamanın genç ve yaşlı mensupları - yaşlılar, kendi takımlarında oynıyanlar için "orta yaşlılar" demektedirler - TBMM binasının arka tarafındaki sahada bir futbol maçı yapmışlar ve Müsteşar unutulmaz bir oyun çıkararak, kaptanı olduğu "orta yaşlılar" takımım 5-1 galip getirdiği gibi, son derece güç bir pozisyonda gol bile atmıştı.

Ziya Müezzinoğlu gol atıyor
Ofsayt mı?.

Bu maç, Müezzinoğlunun vücut ça hâlâ formda - Müezzinoğlu Ankaradâki fin hamamının devamlı müşterilerindendir - olduğunu gösterdiği gibi, bir başka yönden de ilgi çekicidir. Böylece Müsteşar, kendisine "solcu" ithamını yöneltenlere karşı kesin bir cevap vermiş ve adetâ "ne sağcıyız ne solcu, futbolcuyuz fut bolcu" demek istemiştir.!..

Müezzinoğlu ile AKİS muhabiri, daha bir süre o günkü maçtan bahsettikten sonra, gazeteci asıl soruları na geçti :

"— Piyasa bir kriz geçiriyormuş, doğru mu?"

Müsteşar, soruyu kısık bir sesle cevaplandırdı :

"— Bir krizden bahsetmek doğru değil, ama piyasada genel bir dur gunluğun mevcudiyeti de inkâr edilemez."

"— Vergi kanunlarının Mecliste uzun bir süre beklemesi sebebiyle bütçede 500 milyon liralık bir açık bekleniyormuş."

"— Doğru! Hattâ bu açık daha fazla da olabilir.."

"— Ya dış yardımlar?"

"— Konsorsiyumdan alacağımız dış yardım, şimdilik talebimizin çok altında gerçekleşmiş bulunuyor."

"— Ve sizin, bu karanlık tabloya bakarak, Bonn Büyük Elçiliğine talip olduğunuz söyleniyor. Ne der siniz?"

Müezzinoğlu bir süre, elindeki Samsun sigarasının geniş bir kavis Çizerek tavana yükselen dumanlarına daldı, alçak çay masasının üzerin deki tablanın kenarlarıyla oynadı ve gülümseyerek :

"— İsterseniz gene benim şu Ga latasaraya transfer işinden bahsedelim" dedi.

Ama gene de dayanamadı, anlat mağa başladı. Aydınlık olmamakla beraber, pek de karanlık sayılmayacak gri bir tablo çizdi;

Kriz arefesinde

1964 yılı ilk altı ayının ekonomik bakımdan kısa bir panoraması çizilecek olursa, ortaya çıkacak rakam lar herhalde pek iç açıcı olmıyacaktır.

Bütçe, şimdiden 500 milyon liralık bir açıkla karşıkarşıyadır, Konsorsiyumdan beklenen yardım 100 milyon dolarlık bir noksanla taahhüde bağlanabilmiştir. Piyasa, kelimenin tam anlamıyla, durgunluk içindedir. Tabii bu, şimdilik böyledir. Şartların değiş memesi veya büsbütün kötüleşmesi

Melen çalışıyor
Bin derdin içinde

halinde, ileride, açık daha da büyüyebilir, piyasadaki durgunluk, giderek bir kriz halini alabilir. Ayrıca, Hükümet tarafından birkaç haftadan beri alınmakta olan tedbirlere diğer lerinin de inzimam etmesiyle ekono miye tekrar müspet bir yön vermek, hiç değilse mevcut durumu muhafaza etmek de mümkündür. Tabii bu, herşeyden önce, Hükümetin ve özellikle Maliye Bakanlığının gayretlerine, Kıbrıs olaylarının yanı sıra iç meselelere de eğilinmesine bağlıdır.

Genel olarak, Türkiye ekonomisinin bugün içinde bulunduğu durgun luğu yaratan sebepler bir değil birkaç tanedir. Bunlardan bir kısmım ekono mi dışı olaylar teşkil etmektedir. Eko nomi dışı olayların başında Kıbrıs Meselesi yer almaktadır. Bu mesele piyasada bir durgunluk yaratmış, özellikle toplam talepte bir azalma mey dana gelmiştir. Gerçi şimdilik üretim de ve dolayısiyle arzda bir değişiklik bahis konusu değildir ama, genel talep genel arzı karşılamadığından, üretim stoka çalışmaktadır. Şartların değişmemesi ve talebin artmaması ha linde maliyet yükselecek ve bunun tabii bir neticesi olarak fiyatlar da yükselecektir. Buna mukabil, toplam talepte, müsbet bir gelişme düşünülemiyeceğinden, toplam arz miktarında da bir düşüş görülecektir. Bu ise iktisadî devridaimin hacim itibariyle azalmasının, yâni bir ekonomik kriz başlangıcının ta kendisidir. Türkiye ekonomisi bu kriz ortamına doğru yönelmiş bulunmaktadır.

Ancak, meseleye iyimser bir açı dan bakabilmek imkânı da büsbütün yok değildir. Meselâ bu durgunluğun ekonomi dışı sebeplere dayanması, ilgililerce "ehveni şer" olarak kabul edilmektedir. Gerçekten psikolojik baskı sonuca piyasada görülen bu dur gunluk, zamanında ve çok geniş çapta olmamak şartıyla, "para miktarında oynamak" la bir süre için ber taraf edilebilir. Bu konuda Türkiye ekonomisinin üç beyni, Maliye Bakan lığı, Devlet Planlama Teşkilâtı ve Mer kez Bankasında çalışmalar yapılmaktadır. Devlet Plânlama Teşkilâtı iktisadî durgunlukla ilgili olarak alın ması gereken tedbirleri detaylarıyla kapsıyan bir raporu Hükümete sunmuştur.

Bu çalışmaların "yanı sıra bir takım palyatif tedbirlere de gidilerek Merkez Bankasının kredi muslukları biraz daha açılmıştır. Böylece bankaların vadeli mevduat karşılıkları yüz de 20 'den yüzde 10 'a indirilerek, 200 milyon liranın serbest kalması sağlanmış, piyasadaki para miktarını artırmak amacıyla bu bankanın, Toprak Mahsulleri Ofisine 250 milyon lira, Gümrük ve Tekel Bakanlığına da 200 milyon lira vermesi kararlaştırılmıştır.

Ayrıca kamu yatırımları, özellik le Karayolları ve Su İşleri ile ilgili ya tırmalar hızlandırılmış bulunmaktadır. Bu tedbirlerle piyasadaki para miktarının 1 milyar lira kadar artacağı ve bunun toplam talebi müspet şekilde etkiliyeceği ileri sürülmektedir.

Bu arada Hükümetin, açıktan çekinmeden, tehlikeli olmıyan bir nisbette yatırıma devam etmesi gerek mektedir. Böylece ekonomiye tekrar bir canlılık kazandırmak mümkün ola bilecektir. Amerika 1957 ve 1960 ekonomik krizlerini bu yoldan atlatmıştır.

Cep delik, cepken delik

Hükümet açısından meselenin bir başka önemli yönünü de vergi ka nunlarının tamamının hâlâ Parlâmentodan çıkmamış olması teşkil etmektedir. 1984 programı hazırlanırken 950 milyon liralık bir munzam ge lire ihtiyaç duyulmuş ve bunun, yeni vergi kanunları ve mevcut vergi kanunlarında yapılacak reformlarla kar şılanması kararlaştırılarak, hazırlanan tasanlar en kısa zamanda TBMM 'ne sunulmuştu. Ancak burada, büyük

bir taktik hatası sonucu bütçe ve tasarılar ayrı ayrı müzakere edilmiş, yeni tasarıların sağlıyacağı gelirler de dikkate alınarak hazırlanan bütçe kabul edildiği halde, tasarılarla ilgili görüşmeler sürüncemede kalmıştır. Böylece ortaya, bütçenin kapsadığı giderlerin kabul edilmiş olması, buna karşılık söz konusu giderlerin karşılanmasını sağlıyacak gelir kaynaklarının kabul edilmemesi gibi son derece garip bir durum çıkmıştır.

Oysa, gerek 1964 programı, gerekse bütçedeki rakamlar, tasarıların Mart ayında kanunlaşması, şartına göre hesaplanmıştı. Böylece, bir yandan Kıbrıs Meselesi sebebiyle konu üzerinde yeteri kadar durulamaması, öte yandan da Muhalefetin savsaklama politikası, bütçe gelir tahminlerimin her geçen ay menfi yönde bir miktar daha değişmesine müncer oldu. Nitekim iyimser Melen bile haftanın başlarında Pazartesi günü bir AKİS mensubuna :

"— Şimdiden 500 milyon liralık bir gelir noksanı ihtimali belirmiştir" demekten kendini alamadı.

Gelir tahminlerindeki bu değişiklerin yanı sıra, yeniden bazı ek ödemelere gitme mecburiyeti de bütçeye ağır bir yük tahmil etmektedir. Meselâ öğretmenlerin ders ücretlerine yapılan zamlar ve ilkokul öğretmenlerine ödenmesi kararlaştırılan tazminat ile Ereğli Demir ve Çelik İşletmelerine yapılan 95 milyon liralık yardım bu niteliktedir. Plancılara göre, karşılık paraların da inzimam etmesi açığı büsbütün büyütmektedir. Böylece Melenin iyimser bir görüşle ortaya koyduğu 500 milyon liralık bütçe açığının giderek 1 milyar liranın da üstünde bir miktara baliğ olması mümkündür.

Son olarak bir başka gider sahası da, yeni siyasi gelişmelerin tevlid ettiği olağan dışı ödemelerdir ki, bunlar da muhtemel bütçe açığı içinde önemli bir yekûn tutmaktadırlar.

Pratik Bakan

Ancak Melen, herşeye rağmen iyimserliği elden bırakmamakta ve bu çeşit açıklara her memlekette rastlanabileceğini ifade ederek :

"— Dizginler Hükümetin elinde olduğu müddetçe korkulacak birşey yok. Giderleri herzaman için kısmak mümkün" demektedir.

Melenin sözlerinde büyük bir gerçek payı olmakla beraber, Hükümetin dizginlere asılması bazen giderleri frenlemekten çok, kalkınma hareketinin frenlenmesi neticesini doğurmaktadır. Gerçi câri harcamalarda kısıntı yapmak suretiyle bütçe açığını bir ölçü dahilinde de olsa kapatabilmek mümkündür ama, çok defa Plânlama ile Maliyenin arası işte bu yüzden açılmaktadır. Zira Maliye Bakanlığı "tercihen câri harcamalarda kısıntı yapılmasını" istemekte, fakat bu ifadedeki "tercihen" kelimesi siper alınarak yatırımlardan da kısıntıya gidilmektedir. Bu ise kalkınma felsefesinden verilen bir taviz olarak anlaşılmak gerekir.

Melen bütçe açığı ile ilgili olarak:

"— Belki de, iç istikraza hiç gitmeden, sırf tercihen carî harcamalar da yapılacak kısıntılarla açığı kapatabiliriz" demektedir.

"Tercihen" kelimesinin 1963 den sonra bu yıl da tekrar kullanılması zihinlerde birer büyük istifham yaratmıştır: "Acaba bütçenin hazırlanışı sırasında gelir tahminleri biraz fazla iyimser hesaplara mı dayanıyor?"

Plânlı kalkınmanın ikinci yılında câri harcamaların ve bir oran dahilinde de olsa yatırımların gene makaslanması karşısında, herhalde böyle bir şüphe insafsızlık olmamalıdır.

Dolarlar... Açılmasın aralar

İç bünyede karşılaşılan çetin problemlerin yanı sıra, 25-26 Haziranda Pariste yapılan Konsorsiyum toplantısı sonuçları da Türkiye için tatmin edici olmaktan uzaktır. Toplantıda 1964 yılı uygulaması için gerekli olan 250 milyon dolarlık dış yardımın ancak 150 milyon doları taahhüde bağlanabilmiştir. Bunun 70 milyon doları A.B.D., 40 milyon doları Almanya ve 11 milyon doları da İngiltere tarafından karşılanacak, geriye kalan miktar ise ufak paylar halinde Konsorsiyumun diğer üyeleri - Belçika, Hollanda, İsveç, İsviçre, Avusturya ve Lüksemburg - arasında paylaşılacaktır. Bu 150 milyon doların tümü program finansmanı şeklindedir ve başka memleketlerde de kullanılabilecektir.

Lebit Yurdoğlu
Çabalayan kaptan

Toplantıda en ilgi çekici husus ise, üyelerin, akrep varmışçasına ellerini bir türlü ceplerine sokmak istemeyişleri oldu. Geçen yıl da yardım yaparken hayli müşkülpesent davranan Konsorsiyum üyeleri, o zaman bu tereddütlerini, Kalkınma Planım realist bulmadıklarını söyliyerek izah etmişlerdi. Ancak 1963 yılı uygulaması müsbet sonuç vermiş, Planda öngörülen yüzde 7 kalkınma hızı, hatta bir miktar fazlasıyla gerçekleştirilmiştir. Bütün bu hususlar, üye devletler tarafından gayet iyi bilinmektedir. O halde ilk imtihanını başarıyla veren Türkiye ekonomisine yardımın ihtiyaçları tam olarak karşılayabilecek nisbette devamında bir sakınca olmamak gerekir. Ama bütün bu olumlu verilere rağmen üye devletler bir türlü 250 milyon doların tamamını vermek taahhüdüne girmek istememişlerdir. Hattâ Türkiyenin kabul etmemesi iktiza eden bazı şartlar dahi ileri sürülmüştür. Oysa Mayıs ayında teknisyenler seviyesinde yapılan bir toplantıda Prof. Timbergen'in de ifade ettiği gibi, Türkiye üzerine düşeni yapmıştır ve yapmaktadır. Artık üye devletlerin Türkiyenin yaptıklarını bir yana bırakarak kendi kendilerine "acaba biz neler yapmalı, ne gibi yardımlarda bulunmalıyız?" diye sormaları zamanı gelmiştir.

Önümüzdeki aylarda Pariste yapılacak olan ikinci toplantıda geri kalan 100 milyon doların da taahhüde bağlanacağı ilgililer tarafından ifade edilmektedir.

Hükümet

Doğum sancıları

Sakin ve kibar bir zat olan Devlet Bakanı Nüvit Yetkin, arkadaşlarının savundukları görüşlerin meseleye

bugün için bir çözüm yolu sağlıyamıyacak derecede birbirinden uzak olduğunu tamamen anlamıştı. İşin biraz daha pişirilip kotarılması gerekiyordu. Sinirleri hafiften gerilmiş olan Bakan arkadaşlarına, toplantıya "şimdilik" son vermek gerektiğini, zaten saatin de 20.30'a geldiğini makûl bir ifade ile izah etti. Teklifi, umduğundan da büyük rağbet gördü. Biraz sonra Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Hüdai Oral, Tarım Bakanı Turan Şahin, Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onat, Köy İşleri Bakanı Lebit Yurdoğlu ve Devlet Bakanı Nüvit Yetkin toplantı odasından birbirlerine takılarak, şakalaşarak çıkıyorlardı. Nüvit Yetkin söz arasında, konunun kesin olarak halli için Başbakan İsmet İnönü Türkiyeye dönünceye kadar görüşmelere ara verilmesinin faydalı olacağını ifade etti ve bu teklif de hemencecik benimsendi

Olay, haftanın başında Pazartesi günü Başbakanlıkta, Kemal Satırın odasında geçti. Konu, Köy İşleri Bakanlığının kuruluşu idi. Reform kabinesinin programında yer alan köy kalkınmasını gerçekleştirmek vazifesi ile Köy İşleri Bakanlığına tâyin edilen İzmirli Doktor Lebit Yurdoğlu, kısa zamana sığdırılan güç ve muğlak çalışmalardan sonra Türkiyenin şartlarına nasıl bir teşkilâtın uyabileceğini tesbit etmiş ve neticeyi ikibuçuk ay evvel Başbakan İsmet İnönüye resmen bildirmişti.

15 Nisan 1964 tarihinde İnönüye sunulan rapor, sonradan, bu konudaki bütün çalışmaları içine alan bir kitap halinde yayınlandı ve açıklandı. Devlet Plânlama Teşkilatının, Köy İşleri Bakanlığının kuruluşu hakkında hazırladığı iki muhtara ile, Üniversiteler, Özel İhtisas Komisyonları, köy ile ilgili devlet teşekküllerinin verdikleri raporlar ve 62 vali ile 472 kaymakamın köy alt-yapı hizmetlerinin nasıl daha rasyonel şekle sokulabileceği konusunda düzenledikleri anketlere dayandırılan bu rapor gerçekten köy konusunda bugüne kadar pek ulaşılmamış bir derinliğe sahiptir. Bu işlere meraklı, okumayı seven pek çok kimse, 234 sayfalık bir kitap halindeki raporu ele geçirerek kütüphanesinin bir yerine yerleştirmek için halen uğraşmaktadır.

Rapora hazırlık teşkil eden çalışmalarda otuzdan fazla memleketin bu alanda yürüttüğü faaliyet incelenmiş ve bu memleketlerle Türkiyenin şartları arasında yapılan mukayese sonucunda memleketimizin hem durum,

Hüdai Oral
Az veren candan.

hem de gerekli uygulama tarzı bakımından iktisaden ileri memleketlerle az gelişmiş memleketler arasında bir "orta nokta"da bulunduğu tesbit edilmiştir. Bu arada Türkiyenin kendine mahsus bazı özellikleri bulunduğu da görülmüştür. Son yıllarda - ileri olan ve olmıyan - bir çok devlet, az gelişmiş bölgelerin kalkınması problemline eğilmiş ve bu yolda, malî imkânları ile devlet teşkilâtının kuruluş tarzına göre - merkeziyetçi veya ademi merkeziyetçi - bir esas tesbit ederek çalışmalara başlamış bulunmaktadır. Uygulanan sistemler, toplum kalkınmasının yönetimini sadece mahalli idarelerin ve küçük ünitelerin inisiyatifine bırakmakta, merkezî devlet teşkilâtını sadece koordinatör ve ışık tutucu olarak almakta veya onu hem koordinatör, hem de uygulayıcı yetkilerle teçhiz eden iki grupta toplamaktadır.

Dr. Yurdoğlu, raporunda, Türkiyede köylerin bugüne kadar sadece devletten kalkınma desteği beklemeğe alıştırıldıklarını, devletin köye giden hizmetlerinin de bir türlü belli bir espri ve sistem içine sokulamamış olması sebebiyle bir sonuç alınamadığı gibi, köylünün kendisinden gelmesi gerekli kalkınma çabasının da donmasına yol açtığını, bu konuda yapılan bazı zorlamaların aksi tesir yarattığını belirtmiştir. Rapor, bu şartlar çerçevesinde Türkiyede kurulacak Köy İşleri Bakanlığının, köy ve toplum kalkınmasında hem ışık tutucu, hem koordinatör, hem de uygulayıcı olması, bütün bu faaliyetin köyün kendisinden gelecek bir kalkınma hamlesini -zorlama olmadan- teşvik edecek şekilde düzenlemesi esasına dayandırılmıştır. Bu anlayış içinde kurulacak olan Köy İşleri Bakanlığı teşkilâtı mahalli ünitelerin kendilerine mahsus kalkınma plânlarını düzenleyerek, daha genel bir espri ile hazırlanan beş yıllık Plânın alt yapıdaki eksiğini tamamlamış olacaktır.

İstenilen Daireler

Yurdoğlu, Nisan ayının ortalarında Başbakana sunduğu raporda, izah ettiği esasa göre kurulacak Köy Bakanlığının gerçek bir hüviyet kazanması için çeşitli Bakanlıklara dağılmış bulunan köye gidecek hizmetler ile ilgili dairelerin Köy Bakanlığına bağlanması gerektiğini belirtmişti. Yurdoğlu, kâğıtta yaratılan sistemin beyni, kanı ve adalesi olarak hesaplanan dairelerin Köy Bakanlığına bağlanmasında zaruret görüyordu. Bu meyanda Tarım Bakanlığından Toprak-Su, İmar Bakanlığından Toprak-İskân Genel Müdürlükleri, Ticaret Bakanlığından Toprak Ofisi, Enerji Bakanlığından Köy İçme Suları ve Köy Elektrifikasyonu Etüd Daireleri, Bayındırlık Bakanlığından Köy Yolları Dairesi, Milli Eğitim Bakanlığından Halk Eğitimi ve Köy Kursları ile yine Tarım Bakanlığından Ev Ekonomisi ve "4 K" grupları istenilmekteydi.

Ancak, raporun Başbakanlıkta incelenmesi devam ederken Kıbrıs Meselesi bilinen safhalara girdi ve Başbakan İnönü, Amerika seyahati arefesinde, bu meseleyi inceleme işiyle Başbakan Yardımcısı Kemal Satırı görevlendirmek zorunda kaldı. Satır, kendilerinden Köy Bakanlığı için daire istenilen Bakanlarla yaptığı ilk nabız yoklama temaslarında bu konuda bir miktar dirençle karşılaşınca, işin daha uzun görüşme safhalarına ihtiyaç gösterdiğini hissetti ve bu konuda temaslar yapmak ve bir görüş birliği saklamak görevini Devlet Bakanı Nüvit Yetkine verdi.

Pazartesi günü Başbakanlıkta düzenlenen toplantı, Nüvit Yetkinin, Başbakan Yardımcısından aldığı görev istikametinde yürüttüğü çalışmaların -bu safhadaki- sonucudur. Daha once yapılan ikili ve müteakip toplu görüşmelerde bazı Bakanlıklar kendilerinden istenilen daireleri verme husu-

sunda mutabakatlarını bildirmiş, bazıları ise, kesin olmamakla beraber, itirazda bulunmuşlardır. Sanayi Bakanlığı, Köy El Sanatları Dairesini, Milli Eğitim Bakanlığı Halk Eğitimi ve Kurslarını, Bayındırlık Bakanlığı da Köy Yollarının yeni kurulacak Bakanlığa verilmesinde bir sakınca görülmediğini bildirmişlerdir. Bu talebe, çeşitli görüşlere dayanan gerekçelerle itiraz eden Bakanlıklar ise Enerji, Tarım, İmar ve Ticaret Bakanlıklarıdır.

Ne diyorlar?

Kendi teşkilâtına bağlı Toprak-Su Genel Müdürlüğünün Köy İşleri Bakanlığına devri konusunda kesin bir cevap vermeyen ve bazı itirazlarda bulunan Tarım Bakanı Turan Şahin, haftanın başında Salı gecesi görüştüğü AKİS'çiye şöyle dedi:

"— Köy İşleri Bakanlığının hizmetleri manzumesinden olan köy plânlamasında alt yapı hizmetleri, içinde yer alacak tarımsal hizmetler mevcuttur. Bunların ne olabileceği ve nasıl yürütülmesi lâzımgeldiği Tarım Bakanlığının yakında neticelenecek olan reorganizasyon çalışmaları ile belli olacaktır."

Şahin, Yurdoğlu tarafından Başbakana sunulan raporun umumi esprisi hakkındaki düşüncesini ise;

"— Meseleleri güzel dile getirmiş. Köy Bakanlığı rapordaki gibi hem koordinatör, hem de uygulayıcı bir bakanlık olmalıdır..." şeklinde ifade etti.

Bundan anlaşılan, Yurdoğlu ile Şahin arasında esas bakımından bir ihtilâfın bulunmadığı, görüş ayrılığının, henüz kesin bir şekil almamış olan teknik mülâhazalara dayandığıdır. Yurdoğlu ile Şahin bir hafta kadar önce Tarım Bakanlığında bir odada bu konuda bir görüşme yapmışlar ve Tarım Bakanlığında yürütülen reorganizasyon çalışmalarının son safhasını gözden geçirmişlerdir.

Bu arada ortaya çıkan bir başka önemli nokta, toprak reformunun hangi bakanlık tarafından uygulanacağıdır. Köy Bakanlığının kuruluşu hakkındaki rapor toprak reformunun Köy İşleri Bakanlığı tarafından tatbikini uygun görmekte, buna ilişkin Devlet Plânlama Dairesinin görüşü de ayni istikamette belirmiş bulunmaktadır. Tarım Bakanlığındaki fikir ise "toprak reformunun tarımsal hizmetlerin temeli olduğu" merkezindedir. Bu bakımdan, Köy Bakanlığının ana teşkilâtı kurulurken bu noktanın da iyice açıklığa kavuşturulması bir zaruret olarak ortadadır. Toprak reformunu uygulayacak dairelerin bu konuda varılacak bu neticeye göre Tarım Bakanlığında kalması veya Köy İşleri Bakanlığına bağlanması tek mantıki yoldur.

Yurdoğlunun istediği daireler konusunda kesin mukabakat beyan etmeyen Bakanlıklardan biri de Enerji Bakanlığıdır. Dakikada normal bir hatibin kapasitesinin iki misli kelime söyleyebilen ve buna rağmen, konuşması rahatlıkla anlaşılabilen enerjik Enerji Bakanı Hüdai Oral, AKİS muhabirine bu konudaki davranışını:

"— Ben lüzumsuz bir ısrar içinde değilim. Teknik arkadaşlarımın görüşlerine iltihak ettim" diye izah etti.

Oral, izahatında Devlet Plânlama Teşkilâtının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı olan Köy İçme Sularının Köy Bakanlığına bağlanmasına muhalif olduğunu, Köy Elektrifikasyonu Etüd Dairesinin bu Bakanlığa bağlanması konusundaki itirazının ise bu teşkilâttaki elemanların ifade ettikleri teknik mahzurlara dayandığını belirtti.

Bu konuda hangi görüşün doğru olduğu daha belli olmamakla beraber, Köy İçme Sularının Köy İşleri Bakanlığına bağlanması konusunda Devlet Plânlama Dairesiyle Enerji Bakanlığının görüşlerinin karşısında, İstanbul Üniversitesi İdari İlimler Enstitüsü raporu yer almaktadır. Bu rapor

Turun Şahin
Peki ya hiç vermeyen!

da Köy İçme Sularının Köy Bakanlığına bağlanması istenilmektedir.

Halen seyahatte bulunan İmar, Sanayi ve Ticaret Bakanlarının, Köy Bakanlığına bağlanacak daireler konusundaki görüşlerinin de bunlara benzer teknik gerekçelere dayandığı anlaşılmaktadır. Ancak bu arada, çeşitli Bakanlıklardaki çeşitli dairelerin Köy Bakanlığına bağlanması yolunda en ateşli itirazcıların, bu dairelerden birer "ek görev" edinmiş bulunan ve aslında başka dairelere bağlı memurlar arasından çıktığı söylenmektedir. Bu bir dedikodudur. Fakat böyle dedikoduların, yayılmasına biraz da işin uzaması sebep olmaktadır.

Kör topal olmasında da..

Bu mesele, Başbakan İnönü seyahatten döndükten sonra Bakanlar Kurulunda görüşülmeye başlanacak, işin çeşitli yönleri inceden inceye tetkik edilecek ve neticede bir görüş birliği - zaruri olarak- sağlanacaktır. Arzu edilen, Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onatın deyimi ile, "Köy Bakanlığının başlangıçta kör topal kurulmaması" meselesidir. Bunun için de, teklif edilen sistemin orasından burasından yontularak tatbik edilemiyecek hale konulmaması şarttır. Köy Bakanlığının birkaç yıl önce kurulan ve iflas eden "Koordinasyon Bakanlığı" misaline benzememesi için ya Yurdoğlunun teklif ettiği sistemi gerçekleştirecek teşkilât sağlanmalı, ya da, eğer sistemin dayandırıldığı bazı dairelerin bu Bakanlığa bağlanmaması istikametindeki görüşler daha isabetli ve faydalı ise bu takdirde yeni bir espri ile, tatbik kaabiliyetl olan yeni bir sistem yaratılmalı ve teşkilât ona, göre düzenlenmelidir.

Bu arada, vaktin gecikmesi, Bakanlıklarda yayılan dedikoduların yanında başka mahzurlar da yaratmaktadır. Meselâ Lebit Yurdoğluna, son seçimlerde Muhalefet tarafından "Propaganda Bakanı" adının takılması bunlardan biridir Bazı çevreler ise, Reform Hükümetinin böyle işlere sadece yaldız endişesi ile el attığını iddia etmeğe başlamışlardır.

Konunun karara bağlanması fazla gecikmiyecektir. Bu konudaki görüşmelerin bir safhasını yürütmüş olan Devlet Bakanı Nüvit Yetkin "İleri sürülen noktaların herbirinin haklı, tarafları olduğunu, meselenin Başbakanlıkta, inceleme safhasında bulunduğunu" söylemiştir. Bu inceleme safhasının, sonucu ise Başbakan İnönünün şahsen vereceği kararla alınacaktır.

İŞ ALEMİ

Sanayi

Sanayicilerin derdi

Sanayiin çeşitti ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla, memleketin üç büyük şehrinde, İstanbul, Ankara ve İzmirde kurulmuş olan sanayi odaları birleşerek, geçen hafta içinde Ankaraya geldiler ve Başbakanla ilgili Bakanlara sunulmak üzere hazırladıkları raporu -frenkçe tabiri ile memorandumu- ilgililere sundular. Rapor, genel görünüşü ile bir bedbinliğin ifadesi olmaktaydı.

Sanayiciler çeşitli dertlerini kısaca dile getirirken, 4 Temmuz Cumartesi günü ilanı beklenen kotalarda yapılması gerekli değişikliklere geniş şekilde işaret etmekteydiler.

Onbeş yıllık bir perspektiv içinde, beşer yıllık kalkınma plânı ve birer yıllık uygulama programı yapılmasına rağmen, sanayiin hızlı gelişmesini şart kılacak gerekli ortamın bir türlü meydana gelemediğine temas eden sanayiciler, âmme sektörü ile iş âlemi arasında yurdun hayatî derecede muhtaç olduğu itimat atmosferinin kurulamadığına, koordinasyonun tesis edilemediğine ve imkânlarla ihtiyaçların âyârlanamadığına parmak basıyorlardı. Bu halin kendilerini çok üzdüğüne, sanayi sektörü olarak şaşkına döndüklerine, yıllık imalât plânı, müstakar maliyet programlan yapamaz olduklarına işaret eden sanayiciler, asıl insanın tüylerini ürperten sözü yekten söyleyiverdiler: "Değil yatırım fikri, işletmeye devam heves ve arzusu bile kalmamıştır."

Sanayicilere göre, evvelâ ölçüsüz ve dağınık mercilerden emirler verilmekte, arkasından ön istişaresiz ve sürpriz halinde iç ve dış ticari, münasebetleri perişan hale koyan değişiklikler yapılmakta, tedbir diye alınan kararlar gayelere ve olaylara uymamakta, ekonomik bünyeye faydalı tedbirler ağırlık, zararlı olanlar ise, sürat yüzünden spekülatörlerin işine yaramaktadır. Özel sektör temsilcileri, kalkınmanın ana dayanaklarından biri olan sanayiin, bu muazzam itihsal gücünün, yüzbinlerce işçisiyle keşmekeşten kurtarılması zamanı geldiğini ileri sürmektedirler. Sanayiin bugün himaye istemekten vazgeçtiği, kendisini her gün çelmeleyen tasarılardan şikâyetçi ve bezgin hale geldiği, himayeden önce köstekleyici kaide ve formalitelerin tek tek değil, bütün olarak bir kalemde kaldırılması gerektiği belirtilmekte, bu feci ortamdan sıyrılmak için,sanayie vergi ve kredi rejimi gibi çok lüzumlu konuların bir tarafa bırakılarak aceleliği dolayısıyla dış ticaret rejimindeki köstekleyici hususların ortadan kaldırılması istenmektedir.

Anlaşılamayan husus

Buna göre sanayiin ithal ihtiyaçları yıllık ve tam olarak verilmelidir, hattâ hazırlanmakta olan ve 4 Temmuzda ilânı gereken rejime 1965'i de içine alacak şekilde 18 aylık -ne iyimserlik, yârabbim!.- bir ömür tanınabilir. Gerekire, istihlâk maddelerinin birçoğu ile yatırım mallarının bir kısmı muayyen bir süre listeden kaldırılabilir. Zira mevcut sanayii endişesiz, rantabl ve tam kapasiteyle çalıştıramazken istihlâk maddelerine imkân ayırmanın âlemi olmasa gerektir. Peşinat ve teminata gelince, her şeyden önce, sanayiin zarurî maddelerine peşinat ve teminat yüklemenin inandırıcı sebebi olmasa gerektir.

Ham, iptidai ve yardımcı maddesiz imalât yapmak mümkün değildir. Kaldı ki bu tutum, sanayie mütemadiyen kredi müesseseleri ihdas etmekle de taban tabana zıt bir tutum olsa gerektir.

Sanayi kotaları hemen hemen rakkamlara bağlanmış durumdadır. Talebin kısılması da varit değildir. Ayrıca, teminatlar tahvil, tasarruf bonosu veya banka teminat mektubu olmayıp efektiv paradır. Bütün madde ihtiyaçlarına, çeşitli ağır vergilere, günden güne artan işçi ücretlerine, pahalı enerji ve akaryakıtlarla pahalı ve yetersiz kredi içinde olan sanayie, yüzde 150'ye varan teminat mecburiyetinin niçin tahmil edildiği anlaşılamamaktadır.

Öte yandan sanayi için her türlü tediye şekillerinin kullanılmasına müsaade edilmelidir. Bugün dış ticaret rejimi, dört tediye şeklini bire irca etmiştir. Kredili ithalâta izin verilmemektedir. Vesaik ve mal mukabili ithalât ise nakdî mükellefiyetlerle daha da ağır bir hale getirilmiştir.

Sanayie kredi düşünen bir sistem, onu bu kolaylıklardan mahrum etmemelidir. Muntazam ve sistemli tediye tabloları tutmak meseleyi halledebilecek, sanayiciler de dış piyasaların fiyat, kalite ve istismarına âlet olmayacaklardır.

Bugün sanayi için ithal ve imâl süreleri ile temditler, mücbir sebep belgeleri yersiz ve lüzumsuz formaliteler halindedir. Bunların neyi sağladıkları anlaşılamamakta, fakat sayılamıyacak kadar para, zaman ve madde israfına ve alabildiğine ziyana sebep oldukları bilinmektedir.

Sanayie yıllık ihtiyaçları verilmeli ve parti parti, en uygun zamanda, en uygun pazarlardan, en uygun şartlarla madde tedariki imkânı sağlanmalıdır. Bugünkü tahdit sistemi, istismar edilmemize ve milletçe zarara uğramamıza yol açmaktadır.

Sanayicinin talepleri

Mal değişikliği kotlusuna gelince, sanayide mal değişikliği esasen ba-

his konusu değildir. Tesisleri kurulmamış bir madde imalâtı için ham yardımcı ve iptidai madde gelmesi düşünülemez. Kurulmuşlardan hangilerinin çalışacağı tespit edildikten sonra ihtiyaçlar verilecek olursa, lüzumsuz formalitelerden kurtulmak kaabil olabilecektir.

İhtilaflar, gümrük tatbikatında mahalli otorite noksanlığı ve çok defa iktisadî bünye zaruretlerinin bir takım gayretkeşliklere mağlûp olması yüzünden meydana gelmektedir. Bu sebeple sanayie ait mal değişikliği taleplerinin hal şekli mahalli otoritelere vazıh bir sistem kurarak bırakılmalıdır.

Tahsis ve tevzi işlerine gelince, sanayiin ihtiyaç maddeleri priorite sırasına konulmak suretiyle, imkân nispetinde libere edilmelidir. Eğer bu kaabil olamıyorsa, tahsis ve tevzi mercileri tek hale getirilmelidir. Teşkilâtı müsait olmayan ve dağıtım prensipleri tespit edilmemiş durumda olan mercilerin emrine sanayi maddeleri vermemek lâzımdır.

Özel sektöre verilen tahsislerde, bakliyelerin kota dahilinde aktarmalı şekilde kullanılmasına müsaade edilmelidir.

Bütün bu hususlar kabul edildiği takdirde imalât yapmayan sanayici, spekülatif ticaret, lüzumsuz ve yıkıcı stokçuluk, para ve kredi vaveylası, yıllık imalât emniyetsizliği, maliyet istikrarsızlığı, sanayii kötüleme ve iktisadi keşmekeş gibi hususlar ortadan kalkacaktır.

Sanayicilerin taleplerini bu şekilde özetlemek kaabildir. Ancak, hepsi makûl birer istek olan bu hususların tahakkuk etmesini beklemektense, Akşehire gidip yoğurt istihsaline kalkışmak daha akıllıca bir iş olsa gerektir. Sanayiciler sınaî maddelerin libere edilmesini istemekteler, Hükümet liberasyonun kaldırılıp kaldırılmamasını etüd etmektedir. Sanayiciler peşinat ve teminatların normal hadlere indirilmesini talep etmekte, başta Maliye Bakanlığı olmak üzere, âmme sektörünün yüzde 150'ye varan teminat müessesesini nasıl daha da arttırabilmenin kaabil olduğunu etüd ettikleri haberleri gelmektedir. Velhasıl, yanyana olması gereken iki sektör karşıkarşıya geçmiş, biri bir tarafa çekerken öbürü aksi istikamete sürükleyebilmek için elinden geleni yapmaktadır. Her kes de bu çekişmeye iş âleminin ne kadar dayanabileceğini merakla beklemektedir.

Çıkamayan Kanunlar

Fasih İNAL

Pek merak etmekteyiz; acaba âmme sektörü piyasanın ne durumda olduğu hakkında sarih bir fikre sahip bulunmakta mıdır?.

Evet, biliyoruz, piyasada durgunluk olduğuna herkes inanmıştır. Ama bu durgunluğun derecesi biliniyor mu, derecesi?

Gün geçmiyor ki, bir veya birkaç okkalı firmanın iflâs ettiği, bir o kadarının da sallantıda olduğu söylentileri çıkmasın. Bu firmalar, sadece açılıp saçılmaları, mali kudretlerinin çok üstünde işlere girişmeleri yüzünden aciz haline düşmüş olsalar kimsenin bir şey söylemeğe hakkı bulunmıyacaktır. Ama, sırf sattığı malın parasını tahsil edemediği, ortalıkta dolaşaduran kapkaççılıktan paçasını kurtaramadığı, için iflâs durumuna düşen firmaları ne yapalım?.

Kıbrıs meselesi, Mıbrıs meselesi... Bunlar elimizde olmayan faktörlerdir. Ama elimizde olanları, meselâ İcra - İflâs Kanununu ne şekilde izah etmek kaabildir? Şu mahut kanun, amma da nazlı imiş, yârabbim? Oniki seneden beri bir kanunun değiştirilip yeni hâla getirilememesi, Türkiyeden başka dünyanın neresinde görülmüştür? Geçenlerde Büyük Millet Meclisinde İcra -İflâs Kanunu görüşülmeğe başlayınca, Piyasada bir heyecan, bir heyecan... Zannedersiniz, haftaya kanun tadilâtı bitirilip Resmi Gazetede ilân edilecek de, yürürlüğe girecek...

Aradan birkaç hafta geçmeden, İcra - İflâs Kanununun ismi işitilmez oldu... Şimdi duyuyoruz. Ticaret Odasından, Toptancı Tüccarlar Derneğinden heyetler Ankaraya gelip, kanunun durumunu incelemeğe, hangi dağda kaybolduğunu araştırmağa çalışıyorlarmış!... Bize öyle geliyor ki, işi İcra İflâs Kanunu veya şu kanunu, bu kanunu diye ayırmadan mütalâa etmek lâzımdır. Bütün ekonomik kanunların bir listesini çıkarmalı ve gece gündüz demeden bunları müzakere edip yürürlüğe girmelerini sağlamalıdır.

Ekonomik kanunlar deyip de geçmeyin... Bunlar sanıldığından da fazladır. Sadece isimlerini bile bir nefeste saymağa imkân yoktur ve her biri de kendi sahasında ötekinden daha önemlidir. Bu kanunların hiç biri çıkmıyor, çıkmadıkça da piyasa huzur ve sükûn içinde çalışabilmek imkânına kavuşamıyor. Meselenin önemini, gerek Büyük Millet Meclisi, gerekse Senato üyeleri bütün açıklığı ile anlamalıdırlar.

Bugünkü durumda, bırakınız Plânın öngördüğü yatırımların realize edilebilmesini, sadece kurulu düzen müesseselerinin çalışabilmesi bile başlıbaşına bir mesele olmuş durumdadır. Bu meselenin hâl çarelerini aramak, müsaade ediniz de söyleyelim, herkesin boynuna borç olan bir memleket ödevidir.

Ereğli

Seni "Akıl" kayıra!

Uzun, heybetli vücudu ve kısa, kesin konuşma tarzı ile tipik bir amerikalı olan Genel Müdür Mr. Cole, baktığı istikameti değiştirmeden konuşmasına devam etti:

"— Yılda 70 milyon dolar döviz tasarrufu sağlıyacak olan Ereğli Demir ve Çelik Fabrikası inşaatı, gördüğünüz gibi, yüzde 75 tamamlanmıştır. Telden, harp gemisi zırhına kadar herşeyi yapabilecek olan fabrika tesislerinin tümü Ocak ayı başında tamamlanmış olacaktır. Böylelikle 1995 Martında teslim etmemiz gereken fabrikayı iki ay önce bitirmiş olacağız. Bu başarı ise Türk işçisinin verdiği iktisadi bir savaşın sonucudur!..."

Karabüktekinden altı defa daha büyük olan bu fabrikayı inşa eden firmanın Genel Müdürü sözlerinin tam arasına gelmişti ki, gazetecilerin bulunduğu terasa 50-60 metre uzaklıktaki karanlık sırttan hüzünlü, bir uzun hava yükseldi.

Türküyü daha iyi duymak için terasın ucuna ilerleyen gazeteci, orada, kollarını parmaklıklara dayamış sigara içen ve türkünün söylendiği sırtları seyreden bir amerikalı gördü. Bildiği altı lisana kısa zamanda türkçeyi de ekleyerek, türkleri ve Türkiyeyi anlamak çabasına girişmiş bulunan Mr. Spalinger'den başkası olmayan bu adam, gazeteciyi bir müddet süzdü ve çenesi ile karşıki sırtı işaret ederek :

"— Allah büyük!'» dedi.

Beraber çalıştığı türk işçileriyle esprili, argolu bir arkadaşlık kurmuş olan Spalinger Turkiyeyi ve türklerin düşünce tarzını anladığını gazeteciye ima etmek istiyordu. Bir süre uzun havayı dinledi, sonra konuşmasına türkçe devam etti :

"— Amerikada iş güzal, kalp bozuk. Türkiyada kalp güzal, iş bozuk. Türkiya raki memleketi, kalp buyuk. Amerika koka kola memleketi, her şey koka kola gibi..."

Gazeteci, izahat vermeğe devam eden Mr. Cole'ü dinlemek üzere masaya giderken, Spalinger'e veda etti ve ondan şu karşılığı aldı:

"— Bugün git, yarın gel!"

şakacı amerikalı bu cümleyi çok zaman selâm olarak kullanıyordu...

Ereğlide yüksek fırın

Alın teri

Tezatlar beldesi!

Olay, geçen haftanın sonunda Karadeniz Ereğlisinde geçti. Yüzyıllar boyu son derecede sakin bir hayat geçiren bu kasabaya dünyanın sayılı demir re çelik fabrikalarından birini yerleştiren Foster Wheeler firması ilgilileri, yaratılan eseri türk halk oyuna duyurmak için kalabalık bir gazeteci grupunu davet etmişti. Gazeteciler gezdiler, anlatılanları dinlediler ve çeşitli intibalarla Ereğliden ayrıldılar. Ayrılırken hepsinin bloknotu bir sürü dev rakamla doluydu.

Gerçekten bu inşaatta her şey, Yirminci yüzyılın ikinci yarısının dev teknolojisine uygundur. Üç milyon metrekare üzerine yayılan fabrikanın çeşitli bölümlerinden her biri, Türkiye ölçülerine göre büyük birer fabrikadır. Ereğlinin batısında inşaat için düşünülen düz saha yetmeyince, mühendislerin bir kararı ile koskoca bir tepe, buldozerlerin hışmına uğramış ve ortadan kayboluvermiştir. İnşaatta 52 kilometre çelik kazık, 197 kilometre beton kanal ve 680 kilometre elektrik kablosu kullanılmıştır. İnşaatın bugüne kadar olan safhası için 45 binden fazla plân yapılmıştır. Bütün bu karmaşık işleri gerçekleştiren, binlerce plân ve paftanın uygulanmasında, plânlama şefi olarak sorumu taşıyan mühendis R. J. Burcin' in yaşı ise sadece 29' dur!.

Bugün Ereğli, o eski günlerdeki çehresini muhafaza etmekte ısrarlı görünmektedir. Bugün fabrika ve liman inşaatında çalışan 10 bine yakın işçi ile bunların ailelerinin meydana getirdiği sayı Ereğlinin nüfusunu eskiye göre dört-beş misli arttırdığı halde, kasabanın belediye işleri ve halk hizmetleri hâlâ eski nüfusa göre ayarlanmaktadır. Sabah saat 7'den akşam 7'ye 12 saat çalışan amerikalı ve türk görevliler işe giderken, yolda, sırtına ağır kefeyi yüklenmiş karısını bıyığını burarak, sigarasını tellendirerek veya tesbih çekerek takip eden "erkek" köylülerle sık sık karşılaşmaktadırlar. Artan nüfusun barınma ihtiyacının sağlanması için bol bol mesken yapılacağına kiralar fahiş seviyelere yükselmiş bulunmaktadır.

İki-üç odalı normal bir kasaba evinin aylık kirası 500-600 liraya fırlamış, etin kilosu 11 liraya çıkmıştır. Halk, mutlaka büyüyecek olan kasabaların yakın istikbalini düşünerek yatırım yapacağına, günlük fahiş kazanç yolunu tercih eder, görünmektedir.

Ancak bütün bunlar, geri kalmış, geriliğe alışmış bir memleketin, hızlı gelişmeye ayak uydurmakta çekeceği ilk şaşkınlıklardan başka bir anlam taşımamaktadır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A.B.D.

Büyük başın büyük derdi

Geride bıraktığımız hafta içinde, Birleşik Amerikada, bu koca ülkenin iç ve dış politikalarını çok yakından ilgilendiren iki önemli gelişme oldu. Washington'u dış ülkelerde temsil eden elçilerden biri iç politika meseleleri yüzünden yerinden ayrılırken, amerikan savunmasının en yüksek üniforması da dış politika meseleleri, yüzünden Pentagondan ayrıldı, Güney Vietnama elçi atandı. Bu her iki olay hem Birleşik Amerikada, hem dış ülkelerde geniş yankılar uyandırdı, bütün dünya basınında uzun uzun yorumlara yol açtı.

Kolayca anlaşılacağı gibi, iç politika meseleleri yüzünden bir dış ülkedeki görevinden ayrılarak Birleşik Amerikaya dönmeyi kararlaştıran, on aydır Saygonda amerikan elçiliği yapan Henry Cabot Lodge'dir. Cumhuriyetçi Partinin en gözde liderlerinden biri olan Lodge, bu partinin içinde Goldwater'e karşı beliren akıma katılmak niyetindedir. Bilindiği gibi, 1960 seçimlerinde Nixon'ın yanında başkan yardımcısı adayı olan Lodge, bu yılbaşında yeni seçim kampanyası başladığı zaman da Cumhuriyetçi Partinin en kuvvetli başkan adaylarından biri olarak belirmişti. Fakat Başkan Johnson'ın Güney Vietnamda izlediği sert politikanın en kuvvetli taraftarlarından olduğu ve bu politikanın çizilmesinde önemli payı bulunduğu için, başladığı işi yarıda bırakarak Saygondan ayrılmak istememiş, seçim kampanyasının dışında kalmayı daha uygun bulmuştur.

Ufukta görünen başkan adaylığını bir tarafa iterek Saygonda göreve devam etmek, hiç şüphesiz, Lodge'ın ülkesine bağlılığını göstermektedir. Fakat bu bağlılık, şimdi öyle anlaşılıyor ki, Goldwater'den başkasının işine yaramış değildir. Zaten, işin aslına bakılırsa, Goldwater'in Cumhuriyetçi Parti içinde en kuvvetli başkan adaylığına kadar yükselmesi, ancak Lodge de dahil, bütün Cumhuriyetçi liderlerin bir dizi yanlış davranışları sonunda mümkün olabilmiştir. Önce, bütün Cumhuriyetçilerin sevip saydıkları eski Başkan Eisenhower genç ve değerli bir aday seçip onu ileri sürmekte çok gecikmiş, sonra, bu da yetişmiyormuş gibi, uzun bir süre Goldwater'a karşı durum almakta tereddüt geçirmiştir. İkinci olarak partinin genç ümitleri de, uzun bir süre, yarışa katılma konusunda kararsız görünmüşlerdir. Bugün bütün aklı başında Cumhuriyetçilerin desteklediği Scranton, Goldwater'in karşısına" dikilmeye ancak son dakikada karar verebilmiştir. Genç ümitlerin içinde Goldwater'e karşı en kahramanca didinenin, New York Valisi Nelson Roc kefeller olduğu söylenebilir, fakat da eski karısından boşanıp, şen dulluğuyla tanınmış bir yenisiyle evlenmenin günâhını çok pahalı ödemiştir.

General Taylor
Rest

Zararın neresinden dönerlerse o kadar kazançlı çıkacaklarını anlayan genç Cumhuriyetçiler, biraz geç de olsa, şimdi bu yanlışları karşılamağa çalışmaktadırlar. Goldwater tehlikesinin Cumhuriyetçi Partiyi nerelere sürükleyeceğini nihayet kavrayan Eisenhower artık bütün ağırlığını Scranton'ın arkasına koymuş, adaylıktan çekilen Rockefeller kendini destekleyenleri Scranton'a oy vermeye çağırmış bulunmaktadır. Geride bıraktığımız hafta Lodge da Saygondaki görevinden ayrılarak Scranton'u desteklemek üzere Birleşik Amerikaya dönmeyi kararlaştırmıştır. Lodge'ın Saygonda düzenlediği bir basın toplantısında da söylediği gibi, şimdi Güney Vietnamda işler oldukça yoluna girmiştir ama, Cumhuriyetçi Partinin işleri hiç de yolunda değildir. Bu bakımdan, görev duygusu, Lodge'ı Sangondan ayrılarak Birleşik Amerikaya dönmeye ve Scranton'ın başarısı için çalışmaya çağırmıştır.

Henry Cabot Lodge
Kampanyayı açtı

Bir kocaman gözdağı

İşin doğrusu istenirse, Lodge'ın kendi değerlendirmesi ne olursa olsun, şu sırada Güney Vietnamdaki durum da Cumhuriyetçi Partinin durumundan daha iç açıcı değildir. Nitekim Başkan Johnson, Lodge'ın bu görevden ayrılması üzerine, Birleşik Amerika Genelkurmay Başkanı General Maxwell Taylor'ı Pentagondan alıp Saygona atamakla bu gerçeği açıkça kabul etmiş bulunmaktadır. Üstelik General Taylor'ın yanına Amerika Dışişleri Bakanlığının emektarlarından birini, Alexis Johnson'ı da katmıştır. Alexis Johnson, Saygonda elçi yardımcılığı yapacaktır. Böyle bir ünvan ve görev, diplomasi tarihinde ilk defa görülmektedir.

General Taylor'ın Saygon elçiliğine gönderilmesi, Güney Vietnamdaki, durumun Amerikayı ne kadar meşgul ettiğini açıkça gözler önüne sermiştir. Bilindiği gibi Amerika, bu ülkeye yapılan komünist çete saldırılarını durdurabilmek için milyonlar dökmekte, fakat Kuzey Vietnamdan sızan komünistleri yola getirmek bir türlü mümkün olamamaktadır. Washington'lu idareciler, daha son zamanlara kadar, Güney Vietnamdaki

başarısızlıkların sebebini Diem yönetiminin kötülüğünde arıyorlardı. Oysa Diem işbaşından uzaklaştırıldıktan ve denetim ordunun eline geçtikten sonra da durumda büyük bir değişiklik olmamıştır. Bu gerçeğin ortaya çıkması Amerikayı son aylar içinde oldukça şaşırtmışa benziyor. Amerikan idarecileri savaşın gidişini değiştirmek için hangi yolu seçeceklerini bibilmemektedirler.

Görünüşe bakılırsa, Johnson idaresi şu sırada Güney Vietnamda komünist çeteciler karşısında yumruğa yumruk politikasını izlemektedir. Hatta çoğu kere, komünistlere, karşı baskınlar bile yapılmaktadır. Pentagona bakılırsa, son birkaç aydır izlenen bu netlik politikası, komünistler üzerinde yıldırıcı etkiler yapmıştır. Oysa Suygondaki tarafsız gözlemciler, durumda hiçbir yenilik olmadığını, sırtını Pekine dayayan komünist çetecilerin gene istedikleri gibi Güney Vietnama girip ortalığı karıştırdıklarını ileri sürmektedirler. Vietnamdaki komünistlerin bütün kuvvetlerini Kızıl Çinle Kuzey Vietnamdan aldıklarını Washington'daki idareciler çok iyi bilmektedirler. Nitekim çeşitli fırsatlarda, çinli ve --tminhlilere ellerini Güney Vietnamdan çekmelerini, aksi halde başlarına hiç de hoşlarına gitmeyecek şeylerin gelebileceğini bildirmişlerdir. Son olarak General Taylor'un Saygona elçi gönderilmesi, bu iki Asya devletine bu güne kadar verilmiş en büyük gözdağı olsa gerektir.

Bununla beraber, Asya komünistlerinin Amerikanın gözdağlarına fazla önem vermedikleri anlaşılıyor. Sızdıkları ülkelerde yaşayan halkın şu veya bu düzenden çok, günlük geçiminin peşinde olması, kendilerine hürriyetten çok karın doyuracak ekmek vaadedenleri tutması Pekinin işini çok kolaylaştırmaktadır. Üstelik, Komünistlerin bu ülkelere çok yakın, Amerikaya çok uzaktır.

İtalya

Kısa süren balayı

Bundan altı ay kadar önce İtalyada da Hristiyan Demokratlarla Sosyalisler ilk defa olarak bir koalisyon işinde birleşmeyi başardıkları zaman, bütün siyasî yorumcular, bunun ne kadar uzun ömürlü bir birleşme olacağı sorusu üzerinde düşünmekten kendilerini alamamışlardı. Geçen hafta içinde İtalyada olup bitenler, o zaman sorulan bu sorunun hiç, de yersiz olmadığını gösteriyor. Gerçekten, büyük gayretlerle ancak altı ay kadar yaşayabilen Aldo Moro kabinesi, geçen hafta Kilise tarafından yönetilen okullara yapılacak yardım konusunda çıkan bir görüş ayrılığı yüzünden Parlâmentoda çoğunluk toplayamamış ve Moro, istifasını vermek zoranda kalmıştır.

Bu istifa üzerine İtalya, İkinci Dünya Savaşı sonundan buyana yirmibeşinci hükümet buhranının içine düşmüş bulunmaktadır. Bu buhranı giderip İtalyayı bir hükümete kavuşturmak için şimdi Cumhurbaşkanı Segni bütün parti liderleriyle, eski başbakanlarla, Senatonun önemli üyeleriyle temaslar yapacak ve buhranı giderecek en kestirme yolun hangisi olduğuna karar verecektir. Şimdiki halde, bu en kestirme yolun yeniden Hristiyan Demokratlarla Sosyalistler arasında bir koalisyon kurulması olduğu sanılıyor. Fakat eğer Sosyalistler buna yanaşmazlarsa, geçici bir teknisyenler hükümeti kurulup yeni seçimlere gitmekten başka çare kalmıyacaktır.

İtalyan iç politikasını yakından izleyen gözlemciler, bundan altı ay önce Hristiyan Demokratlarla koalisyon kurmaya yanaşan Sosyalistlerin bu sefer o kadar kolayca aynı yolu tutacaklarını sanmamaktadırlar. Çünkü, Pietro Nenni'nin önderliğindeki Sosyalistler, Hristiyan Demokratlarla koalisyona gittikten sonra, soldan, aşırı hücumlara uğramışlardır. Sosyalist Partiyi destekleyen bazı aydınlar böyle bir koalisyonun sosyalist ilkelere aykırı olduğunu söyleyerek partiye sırt çevirmişler, soldan gelen oyları toplamak isteyen komünistler de bu birleşmeyi bulunmaz bir fırsat gibi parmaklarına dolamışlardır.

Diğer yandan, Sosyalistlerle yaptığı birleşmenin Hristiyan Demokrat Partiyi de yıprattığı anlaşılıyor. Bu partiyi tutan muhafazakâr çevreler, Moro'nun Sosyalistlerle koalisyona gitmesini bir türlü hazmedememişlerdir. Muhafazakâr seçmenlerin milletvekillerine yaptıkları baskı giderek büyüyünce, bu yeni buhranın gelişi kaçınılmaz bir hal almıştır.

Hristiyan Demokrat-Sosyalist Partiler koalisyonunu yıkan, çoğu Kilise tarafından yöneltilen özel okullara devlet bütçesinden yapılacak yardım meselesi olmuştur. Hükümetin sol kanadı bu yardıma şiddetle karşı gelmiş, Sosyalist milletvekilleri Parlamentoda yardım aleyhine oy kullanmışlardır. Eğer o sırada salonda bulunan bütün Hristiyan Demokratlar yardım lehinde oy kullansalardı görüşülen tasarı çıkar ve hükümet de düşmekten kurtulurdu ama, Sosyalistlerle işbirliği halinde geçen her günün kendi itibarlarını kırdığını düşünen bazıları, oylama sırasında salonu terkedip Moro'yu azınlıkta bırakmışlardır.

YAYINLAR

Kitaplar

İSLAMÎ BİLGİLER ANSİKLOPEDİSİ

Hazırlayan Selahaddin Şar
(Hizmet Kitapları, Babıali Cad. 64- İstanbul, 272 sayfa, ciltli, kuşe kâğıt gömlekli 12.5 lira)

Türk halkının büyük çoğunluğu müslümandır. Ne var ki halk, dinlerin en sonuncusu olan bu dinin beylik kuralları dışındaki niteliklerini tam olarak bilmez. Kuranın arapça yazılmış olması ve bu dinin, Muhammedden sonra bir takım menfaatperestler tarafından hurafeler içinde anlaşılmaz hale getirilmesi, bırakın okuyup yazması olmayanları, olanları dahi bu dinin derinliklerine inmekten alakoymuştur.

Hele bugün, aradan önüç yüzyıldan fazla zaman geçtikten, hurafeler heyülası büyüye büyüye dinin özelliklerini iyice geri plâna ittikten ve Yedinci yüzyılın arapçası ile günümüz arapçasının arasına büyük farklar girdikten sonra, arapçadan tek kelime bilmeyen türk halkının bu dini anlaması büsbütün imkânsızlaşmıştır. Bir takım menfaatperestlerin, "Kuran, dilimize çevrilemez!" vaveylası, arapçanın gulguleli gürültüsü ardına sığınmanın kolaylıkları da Türkiyede İslâmiyete iman bağlamış milyonlarca ve milyonlarca vatandaşı ya kuru birer ezberci, ya da din adına akla havsalaya sığmayan masallar uyduran insan haline getirmiştir.

Ancak son yıllardadır ki, arapçadan türkçeye çevrilen Kuran geniş ölçüde bastırılarak vatandaşa ulaştırılmıştır da, bu işle ilgilenmek isteyenler, islâm dininin kurallarını ve felsefesini saf kaynağından rahatça okuyup anlama imkânına kavuşmuşlardır.

Kuran dilinin türk ve müslüman vatandaş için anlaşılır hale getirilmesi, yani türkçeleştirilmesiyle birlikte, islâmi bilgileri hurafelerden ve düzmecelerden öteye öğretecek eserlere de ihtiyaç artmıştır. Bu konuda da son yıllarda başarılı bazı yayın örnekleri görülmektedir. İşte Selahattin Şarın hazırladığı ve Hizmet Kitapları tarafından yayımlanan "İslami Bilgiler Ansiklopedisi" adlı kitap da bunlardan biridir. Ansiklopediyi hazırlayan Selahattin Şar, kitabına yazdığı önsözde, kitabı hazırlamaktaki amacı ve kitabın düzenleniş tarzını en mükemmel şekilde ortaya koymuştur. Bu bakımdan, Şarın önsözünden bu bölümü olduğu gibi buraya aktarıyorum:

"Halkın ve gençlerimizin özetil, kısa ve kolay bilgi verecek nitelikte kitaplara ihtiyacı büyüktür. İslamiyet hakkında ilk bilgileri almak isteyen, yahut da dini emirleri en mühim noktaları özetlenmiş olarak okumak isteyen genç kuşaklar; biraz da bu yüzden din ve ilahi emirlerden habersiz yaşamaktadır.

Bu kitap işte bu ihtiyaca cevap vermek amacıyla yazılmış ve yayımlanmıştır. Dinî emirler özetlenmiş, ilk kültürü alacak okuyucu seviyesine göre hafifletilmiştir. Aranmada kolaylık temini için her konu kendi baş harfi sırasına getirilmiştir. Örneğin namaz ibadeti N harfine, iman konusu İ harfine konulmuştur. Ayrıca eser alfabetiktir. Bütün konular bu esasa göre sıralanmıştır."

İnananların neye, niçin inandıklarını öğrenmek için "İslâmi Bilgiler Ansiklopedisi"ni dikkatle okumakta fayda vardır.

İlhami SOYSAL

KOMEDİ SANATI
Athene Seyler-Stephen Haggard 'dan çeviren Suat Taşer, Ataç Yayınları, Tiyatro dizisi 5. İsteme adresi: Ankara Cad. 45/İstanbul. 90 sayfa 3 lira.

SANA NE OLMUŞ?
Muzaffer Arabulun şiirleri. İstanbul Mete Matbaası. 64 sayfa 2 lira.

DEVRİM HAREKETLERİ İÇİN DE ATATÜRK VE ATATÜRKÇÜLÜK
Prof. Tarık Zafer Tunayanın müşahade ve tezleri, Siyaset İlmi serisi 14. İstanbul Baha Matbaası, 125 sayfa 10 lira,

TÜRKİYEDE SOSYALİZM HAREKETLERİ VE SOSYALİST HİLMİ.
Münir Süleyman Çapanoğlunun araştırması, Pınar Yayınevi, İstanbul, 96 sayfa 3 lira.

UYKUSUZ TRENLER
Şemsi Bellinin şiirleri, ikinci baskı, Ak Kitapevi, İstanbul, Ankara cad. 78, 94 sayfa 4 lira.

İÇ GÖÇ
Tahir Kutsi Makalın röportajları. Toplum Yayınları İstanbul, Cagaloğlu Aydınlar Han 16, 136 sayfa 5 lira.

BİR AÇIDAN
Mehmet Seydanın edebiyat üzerine denemeleri, Ataç Yayınları, İstanbul Ankara Cad. No: 45, 71 sayfa 2 lira.

BAŞGÖZ ETME ZAMANI
Mehmet Seydanın hikâyeleri, Yeditepe yayınları, İstanbul P. K 77, 73 sayfa 2 lira.

Dergiler:

TÜRK DİLİ

(Türk Dil Kurumunun aylık dil ve edebiyat dergisi, Haziran sayısı)

Türkiyede dergiler şahısların olmaz da bir kurumun, bir derneğin, ya da bir kuruluşun organı olurlarsa garip bir şekilde donuklaşıyorlar. Üzerlerine bir ciddiyet, bir kendini beğenmişlik geliyor. Türk Dili dergisi de böyle. Şu kadar yıldır yayımlanıyor, dilden, edebiyattan, sanattan söz ediyor, zaman zaman da gerçekten güzel şiirlerin, hikâyelerin, yazıların okuyucuya ulaşmasına yol açıyor. Ama donukluğu, renksizliği, insanı sarmazlığı bir türlü giderilemiyor. Derginin başındakiler bu işin ustası mı değil?. Hayır, böyle birşey söz konusu olamaz. Pek çoğu bu işlerde iyiden iyiye ustaki Kendileri tek başlarına arkadaşlarıyla edebiyat dergileri çıkarmışlar, başarılı örnekler vermişlerdir. Ama iş, "organ" olan bir dergi çıkarmaya geldi mi, nedense burada donuklaşıyorlar.

"Türk Dili" nin Haziran 1964 sayısını aldım, okuyorum: tertemiz baskı, ustalıklı sayfa düzeni, vesaire... Herşey, herşey çok güzel. Ama okuyana bir heyecan, eline dergi almışlığın heyecanını vermiyor. Sayfaları çevirirken insan, ister istemez, bir devlet çiftliğini geziyor havasına kapılıyor.

İ.S.

Tüli'den haberler

Geçen haftanın en ilginç olayı, Op. Dr. Recai Ergüderin kızı Zeynep güder ile Mazhar Germenin oğlu Yüksel Germenin Ankara Palasın bahçesinde yapılan nişanı oldu. Çok kalabalık olan nişanda aşırı Demokratlarla aşırı Halkçıların temsilcileri bol bol mevcuttu: Bir yanda Yüksel Menderes ve kırmızı şifonlar içinde çok şık görünen eşi İpek Menderes, Mehmet Yardımcı ve yeşilli emprime elbisesi, eş mantosuyla eşi Kebuter Yardımcı, A.P. senatörü Dr. Celâl Ertuğ ve eşi; öbür yanda Vefik Pirinççioğlu, Kemali Beyazıt ve eşi Aliye Beyazıt, Kasım Gülek, Şefik İnan ve eşi Handan İnan, Cihat Renda ve eşi Beraat Renda, Haydar Görk ve eşi, Fikret Belbez ve eşi Bedia Belbez, "Yılın Annesi" Lâmia Fenmen, Sabahattin Fenmen ve eşi Günseli Fenmen, Nail ve Lüsyen Avunduk, Fuat Bayramoğlu ve zarif eşi Nesteren Bayramoğlu, Halûk Kura ve eşi Lâle Kura, Azmi Tlabar ve eşi Rezzan Tlabar, kızları Melâhat, General Kavur ve eşi Turan Kavur, Dr. Turgut Aktürk, Ekrem Barlas ve eşi, Sitare ve Muhittin Kulin...

Zeynep Ergüder turuncular giymişti, pek güzel bir günündeydi. Beyhan Ergüder ise siyah şifonlar içinde pek zarif bir kayınvaldeydi.

O gece Ankara Palasa gelenler ancak terasta oturabildiler. Yukarıdan aşağıdakileri seyretmek de ayrıca zevkli oluyordu herhalde!. Bir tarafta Konya Lezzet Lokantası sahibinin oğlu diğer bir masada Ulvi Yenal vardı. Bir başka masada da Nilüfer ve Melih Sağtür, kızları ve iki ahbapları ile oturuyorlardı.

Ali İhsan Göğüş kokteylde
Sohbet

Fanerbahcede bir ev tutmuş olan Nur Kızılyel (Kocaman) artık İstanbula yerleşmeğe karar vermiş. Şu günlerde, eşyalarını almak üzere Ankaraya gelmiş bulunuyor ve arkadaşı Türkân Azizoğlunun evinde kalıyor. Bu arada bir çok arkadaşı da Nur Kızılyel şerefine partiler veriyor. Geçenlerde bir akşam Ferit Kromer ve eşi Yuda, bu vesile ile bütün yakın dostlarını evlerinde topladılar. Bir başka akşam Affan Lugalın evinde bir veda toplantısı oldu. Bayan Kızılyel antika meraklısıdır. Galiba bundan sonra biraz da bu konuda çalışacak. Daha şimdiden enteresan eşyalarla ilgileniyor. Meselâ geçen akşam, Milkanın vitrinindeki gümüş taklidi takım bir hayli ilgisini çekti ve yakından, uzun uzun tedkik etti.

Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarı Sebahattin Baydur ve eşi, eski İzmir li seli arkadaşlarını bir araya toplamak üzere, geçen akşam Bahçelievlerdeki evlerinde bir yemek verdiler. Yemekte başka muhitlerden de pek çok misafir vardı. Gece, misafirleri çok memnun bıraktı. Misafirler arasında, Bayan Baydurun kardeşleri ve eşleri vardı. Cihat Renda ve eşi Beraat Renda, Nasır Zeytinoğlu ve eşi Bakanlık müşavirlerinden bir zat ve eşi, Muammer Kıraner ve eşi de misafirler arasındaydılar. Bayan Zeytinoğlunun

pembe döpiyesi gecenin en zarif kıyafetlerinden biriydi.

Göl Gazinosu müsteciri, Barajdaki büyük gazinoyu kiralamış. Geçen akşam açılışı şerefine verdiği kokteylde, muhtelif muhitlerden bir çok davetli hazır bulundu.

Fusun Manyas, Erenköyde Cami duvarında bir yazlık ev tutmuş. Fakat miras işleriyle meşgul olmak üzere, bir aya kadar, oğlu ile beraber Parise gidecek.

Nilüfer Berkem ve eşi Dr. Zütrikâr Berkem, oğulları Aptullahla birlikte ay başında İstanbula gidiyorlar, oradan da Erdeğe geçecekler. Kızları Perim ise, daha evvel Memduha Satırla birlikte Danimarkaya gitti, iki ay kadar orada kalacak.

Golf Kulüp bu pazar yine çok kalabalıktı. Birçok amerikalı ile Melek Güz, Şen ve Tuğrul Devres, Lüsyen Avunduk ve daha başkaları havuz kenarını tercih etmişlerdi. Kulübün devamlısı simalar da eksik değildi. Yeşil pantalan ve ceketi ile çok şık bir takım giymiş olan Yasemin Sonbay, Hamit Nafiz Pamir ve eşi, Gülseren ve Semuhi Sonar, kızları ve oğulları ile beraberdiler. Güzin Rona, Dânâ ve Kemal Noyan, Sabih ve Güzin Bozcaadalı, Dr. Mansur Pekdeğer ve eşi Leylâ Pekdeğer, Erol Bükey ve eşi Vedat ve Muallâ Abut, Necdet Egeran ve eşi Sabriye Egeran, Dr. Muzaffer Argun ve pek genç, güzel eşi Sumru Argun, yeni nişanlı Yüksel Germen ve Zeynep Ergüder, Halûk Kura, Koç müessesesi müdürlerinden Enis Tokcan, eşi Nazlı Tokcan, oğulları Nail ve zarif gelinleri, karısı ve kızı İstanbula gittiği için yalnız kalan Nihat Çavuşoğlu, hemen bütün günü Golf Kulüpte geçirdiler.

Ressam Fahir Aksoy ve yüksek mimar ayni zamanda bir nevi ağaçkakan - Dündar Elburz, haftanın başındaki pazar günü öğle yemeğini Türk-Amerikan Derneğinin altındaki kebapçıda, birkaç hanım ahbapları ile birlikte yediler.

Engin Yerdel ve eşi Leylâ, Antalyadan döndüler. Bu seferlik izinlerinin tamamını kullanmadılar. Gelir gelmez de evlerinde dostlarına büyücek bir parti verdiler. Çok eğlenilen gecede bilhassa Akgün ve Ayşe Kıcıman bütün misafirleri neşelendirdiler ve daima aranan bir çift olduklarını bir daha ispat ettiler.

Genç makine mühendisi İrfan Güneri Amerikadan döndü ve yeni işine başlamak üzere Zonguldağa hareket etti.

Emel Kurdoğlu yeniden Ankaraya gelmiş. Herhalde Fahrünnissa Zeydin sergisinin açılışında bulunmak için olsa gerek! Fakat hemen İstanbula dönmiyecek, Ankarada bir müddet kalacakmış.

İşçi Sigortaları Kurumunun yedi yıldır ikmaline çalışılan Ankara Hastahanesinin açılış töreni 26 Haziran 1964 Perşembe günü saat 16'da, çok kalabalık bir, davetli kitlesi huzurunda yapıldı. Törende, Ankaranın hemen bütün doktorları, Bakanlıklar mensupları ve çeşitti müesseselerin temsilcileri vardı.

26 Haziran 1964 cuma akşam üzeri Ankara Palasın bahçesinde Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş bir kokteyl verdi. Çok samimi bir hava içinde geçen kokteylde Turizm ve Danışma Kurulu üyeleri, seyahat acenteleri mensupları, yerli-yabancı basın mensupları hazır bulundular. Saat 19'a doğru kokteyl âdeta bir Bakan yağmuruna tutuldu. Ferit Melen, İbrahim Öktem, Nüvit Yetkin ve Ferit Alpiskender birbiri ardından kokteyle geldiler. Bir müddet sonra - âdeta bir yuvarlak masa toplantısı mahiyetinde- Ali İhsan Göğüşün basın mensupları ile görüşmesi başladı. Fakat maalesef, son zamanlarda hemen hergün olduğu gibi, gene yağmur başladı ve tatlı sohbet yarıda kaldı. Toplantı böylece sona erdi. Bu arada gazeteciler, Maliye Bakanına, son dış yardım konusunda ilginç sualler sordular.

Geçenlerde bir gece Süreyyaya gidenler, pavyonu epeyce tenhalaşmış buldular. Caz sadece üç kişiyle idare ediliyordu. Süreyyanın yokluğu ise iyice belliydi. Etrafta pek öyle tanıdık sima da yoktu. Bir köşede başbaşa oturan izmirli ahbaplar Osman Kapanı ile Hayri Şen hariç, tabiî!..

İlhan ve İsmail Soysal çifti Atinadan döndüler ve Kennedy Caddesinde tuttukları bir apartman katına taşındılar.

Yaz dolayısıyla yavaş yavaş birçok kimse Ankaradan ayrılmağa başladı, Hayri Kalabalıkın eşi Marianne Kalabalık, ailesinin yanına, Avrupaya gidiyor. Türkân Apaydın İstanbula, Hümeyra Yaltkaya da geçen Perşembe günü İstanbula annesinin yanına gitti. Ağustos nihayetinde, annesi ve babasıyla beraber uzun bir Avrupa gezisine çıkacaklarmış.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi profesörlerinden Chameki, önceki hafta içinde Ankaradaki dostlarına bir ayrılış kokteyli verdi.

P.T.T. Umum Müdürü emekli General Enver Kutaydının eşi Türkan Kuttaydın, Suadiyede bir yazlık kat satın almış. Fakat yazlığın inşaatı henüz bitmemiş olduğu için, o da, inşaatın hemen yanında başka bir daire kiralamış, şimdi çocuklarını alıp yazı geçirmeğe gidiyor. Yalnız, Türkan Kutaydın, giyim hususunda çok fazla titiz olduğu için, dikişlerini diktirecek üstün kalitede bir terzi aramakla meşgulmüş!

SOSYAL HAYAT

Kuruluşlar

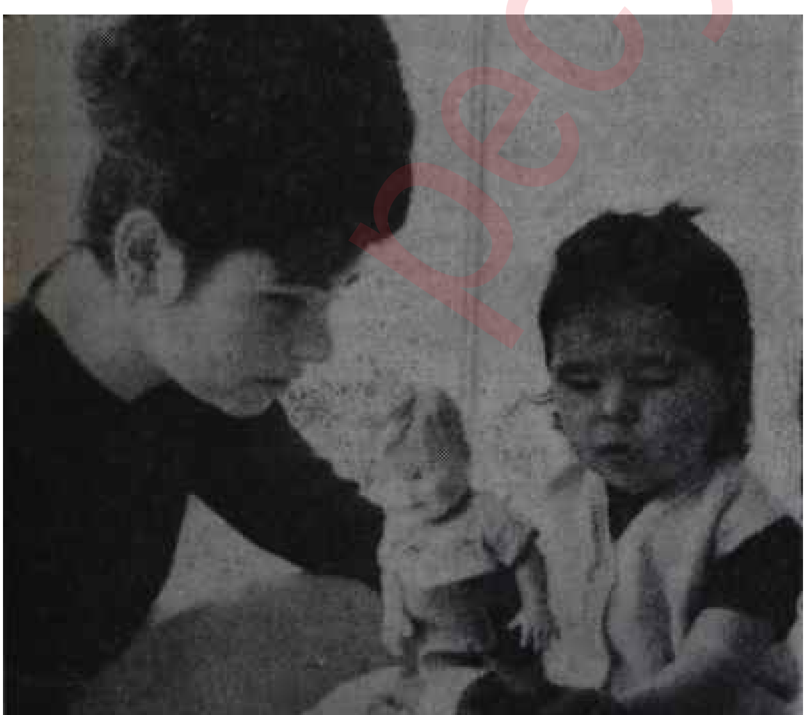
Ev Ekonomisi

Beyaz gömlekli kumral kadın, önündeki şemayı AKİS muhabirine göstererek konuşmağa başladı :

"— Ev ekonomisi deyince akla gelen şey, daha çok ev idaresi, yani aile ekonomisidir. Halbuki ev ekonomisi gıda ve beslenme, giyim ve tekstil, aile münasebetleri ve çocuk yetiştirme, ev idaresi ve aile ekonomisi, ev tefrişi ve evde sanat, evde kullanılan âlet ve makineler, evde sağlık gibi başlıca, yedi ana dalı olan bir bütündür. Dünyanın her yerinde, çok eski devirlerden beri insanlar ev ekonomisine belirli bir şekilde, önce anadan kıza geçen ve daha çok tecrübeye dayanan, sonralarıysa sanat okulları içinde bilgiye ve ilme dayanan, fakat ancak ev içinde işe yarıyabileceği düşünülen bir zihniyet içinde önem vermişlerdir. Ev ekonomisinin, toplumsal açıdan ele alınarak üniversite derecesinde bir tahsile bağlanması henüz çok yeni bir olaydır. Bu yeni görüş ilk defa Birleşik Amerikada ortaya çıkmış ve orada, ev ekonomistleri yetiştiren fakülteler açılmıştır. Memleketimizde ise, çok başarılı kız sanat enstitülerinden sonra ev ekonomisinin yüksek tahsil derecesine yükselmesi üç yıllık bir olaydır ve üç yıldan beri Ziraat Fakültesinin bir ev ekonomisi bölümü olup, bu bölüm iki ay önce modern uygulama araçları ile teçhiz edilmiş bir yeni binaya kavuşmuştur.

Ziraat Fakültesine giren gençkızlar isterlerse, iki yıllık genel ziraat tahsilinden sonra bu bölüme geçmekte ve tahsillerini ev ekonomisti yüksek ziraat mühendisleri olarak tamamlamakta, bundan sonra da toplum kalkınmasına, bu sahada, Tarım Bakanlığında ödev alarak katılmaktadırlar."

Olay, Ziraat Fakültesinin çok yakınında açılan çok gösterişli Ev Ekonomisi binasında geçti. Bu yeni binada sınıflar, lâboratuvarlar, uygulama odaları, herşey gerçekten çok rahat, çok iç açıcıydı. Üstelik, lâboratuvar araçları da diğer lâboratuvarlarınkinden bir hayli değişik olup, herkese çok yakın araçlardı: Çamaşır makineleri, süpürgeler, fırın ve çeşitli mutfak araçları, pratik eşyalar gerçekten insana yabancı gelmiyordu. Yalnız, beslenme lâboratuvarındaki muhtelif kalori ölçme aletleri buraya bir makine dairesi manzarası vermişti.

Anne ve çocuk
Anlayış, sabır, bilgi

Konuşan kadın ise, Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Bölümü Aile Münasebetleri kürsüsü Doçenti Rezan Şahinkaya idi. Rezan Şahinkaya, Ziraat Fakültesini bitirdikten sonra iki yıl Amerikada, "Aile Münasebetleri" konusunda ihtisas yapmıştır.

Herşey evin içinde başlar

Rezan Şahinkaya, önündeki resim ve broşürleri karıştırarak konuşmasına devam etti :

"— Evet, herşey evin içinde başlar. İnsanlar evin üçine kadar girmedikçe ne eğitim yolundan aradıkları başarıya ulaşabilirler, ne de ekonomik, ve sosyal yoldan.... Toplum kalkınması sosyal, ekonomik ve kültürel yönden içinde bulundukları şartları değiştirmek isteyen toplumların devletle elele vererek çalışmasına bağlıdır. Bu çalışma küçük gruplardan, özellikle köy gruplarından yukarıya, devlete doğru gider; devletten aşağıya doğru inmez. Köy deyince aklımıza hep, çifçilikle hayatını kazanan, küçük topraklan üzerinde ancak karınlarını doyurabilen insan toplulukları gelir. Amaç, bu durumu düzeltmektir. Köylü yalnız rençper olmıyacak, köy şehirleşecek, orada her sanattan adamın barınabileceği şartlar yaratılacak, köy kendi kendine her bakımdan yetecektir. İşte bu yüksek hayat seviyesini yaratmak isteyenler, bugüne kadar daha çok köy evinin etrafında dolaşmışlar ve bu evin içine giremedikleri, kadına nüfuz edemedikleri için de başarıya ulaşamamışlardır. Asıl önemli olan, evin içidir. Çünkü oraya ruh verecek, ekonomik kalkınmayı mümkün kılacak olan şey, evin içindeki insanların bilgilerine, mutluluklarına, daha iyi şeyler yapma ve daha iyi şeylere sahip olma ihtiyacını duymalarına bağlıdır. Prensip olarak, köye giden ev ekonomisti, köye hiçbir şeyi zorla götürmez; amacı, köylüye bazı şeylerin ihtiyacını duyurmak ve onları istetmektir. Bundan sonra artık o köyden gönül rahatlığıyla uzaklaşabilir. İhtiyacı duyan ve bir defa hisseden köylü onu, ne yapar eder, bulur. Ev kadınının sosyal ve ekonomik yönden beraber eğitilmesi, köy kalkınmasının 1 numaralı faktörüdür. Bu arada erkek de aile içindeki aktif rolünü, çocuklarına karşı yakın ilgiye dayanan ödevlerini öğrenmeli ve aile bu karşılıklı anlayış ortamı içinde kurulmalıdır. Burada aile münasebetleri, ailede sevgi en ön planda yer alır ve top-

lum kalkınması ile çok yakından ilgilidir."

Eve ait keşifler

Rezan Şahinkaya, konuşmasına şöyle devam etti :

"— Eve ait keşifler, icatlar en verimli olanlarıdır. Bir patates soyma âleti keşfeden ve bunu yeni ve pratik bir şekilde ortaya atan kimse, kısa zamanda çok para kazanabilir. Bugün makineleşmiş memleketlerde en ileri aletler keşfedilirken, çok basit bir aletin de piyasaya sürüldüğü ve yerine göre çok işe yaradığı görülmektedir. Ev Ekonomisi öğrencileri en modern elektrikli makinelerle çalışırken, köyde uygulamak üzere çok basitini de öğrenmektedirler. Meselâ, elektriği olmıyan, çamaşır makinesini tanımıyan bir köyde ayaklı pir çinko tekne, çamaşırı sıkmaya yarıyan ve elle dönen bir merdane, çamaşırı çitilemek için kullanılan girintili çıkıntılı uvma tablası, oldukça iş görür. Kadın ilk önce yere eğilmekten kurtulur, sonra da daha az gayret ve kuvvet sarfederek daha çok randıman almayı öğrenir.

Gene bu bilgiler sayesinde kadın mutfakta daha az zaman sarfedip, daha az para harcıyarak aileyi daha iyi besleme imkânını kazanır. Sıhhî ve pratik, işi basitleştiren ev döşeme sanatını, en basit şeklinden en teferruatlısına kadar öğrenir. Gocuğunu bilgi ile yetiştirir, mutlu olmanın önemini kavrar ve bütün bunların erkekle paylaşılacak şeyler olduğunu bilerek, erkeği de evin içine daha fazla sokar, kendisi dış hayatta manen ve maddeten ona daha çok yardımcı olur. Ancak bu müşterek çalışma ve ruhtur ki aile topluluklarını, çevrenin imkânlarından faydalanarak, daha müreffeh, daha mutlu olmaya götürecektir."

Şahinkaya, kısa bir süre sustu, sonra devam etti :

"— Yüksek mühendis olan bir ev ekonomistini tek bir köye bağlamak elbette, ki çok az ekonomik olur. Bu sistem, Tarım Bakanlığının yeni açtığı Ev Ekonomisi okulları ile tamamlanma yoluna girmiştir. Teknik bahçıvanlık okulunu bitiren köy kızları, bu Ev Ekonomisi okullarında tahsillerine devam edecek ve köylerde doğrudan doğruya, görevlendirileceklerdir. Bu çalışmayı tanzim, kontrol ve teftiş edecekler ise bu işin yüksek tahsilini yapmış olanlar olacaklardır."

Aile Münasebetleri kürsüsü Doçenti Rezan Şahinkayanın odasına girer girmez. Turhanın büyütülmüş bir karikatürü göze çarpıyordu Karikatürün alt yazısı "Bizde evlilik" ti. Bir adamın peşinde dört karacarşaflı kadın sıraya girmişti.

Beklenen Kanun

Aile plânlaman tasarısının Meclis gündemine gelmiş bulunması, bu konunun yeniden tartışılmasına sebebiyet verdi.

Memleketimizde, yanlış olarak, "doğum kontrolü" deyimi ile ortaya atılan ve başlangıçta, bu yüzden, bir takım yanlış değerlendirmelere, maksatlı politik tenkitlere, hattâ sabotaja yol açan aile plânlaması, gerçek anlamı ile nihayet anlaşılmaya başlamıştır.. Böylece, bunun "hükümet, kaç çocuk sahibi olabileceğini sana bildirecek ve yatağına kadar girip işlerine karışacak" şeklindeki kara tefsiri tıpkı "plân-pilâv" hikâyesi gibi iflâsa giderken - çünkü halk ve özellikle köy kadını, aile plânlaması fikrini derhal tutmuş ve benimsemiştir -, bu konunun muhafazakârları, şimdi de başka dallara tutunuyorlar ve diyorlar ki, "gebeliği önleyici ilâç ve vasıtalar sağlık için tehlikelidir." Bununla da kalmıyarak, "Bunlar pahalı ve güç kullanılır şeylerdir. Bu bakımdan, bunlardan ancak bilgili, yetişmiş kimseler, şehirlerin okumuşları, yâni çocuklarım daha iyi yetiştirme imkânına sahip olanlar faydalanabileceklerdir. Bu da sosyal ve ekonomik dengeyi daha çok sarsacaktır" demektedirler.

Oysa ki, aile plânlaması zaten, varlıklı ailelerin yıllardan beri uyguladıkları "imkânı oranında çocuk yapma" prensipini, bu prensipi uygulamasını bilemiyen büyük halk kitlelerine yayma ve bu prensipi sistemleştirme esasına dayanmaktadır. Yani varlıklı aileler, aile plânlamasını zaten uygulamaktadırlar. Varlıklı ailelerin fazla çocuk sahihi olmaları ender görülen olaylardandır. Bunlar ne yapar eder, istemedikleri çocukları dünyaya getirmeme yolunu bulurlar. Aile plânlaması belki bunlara da istedikleri zaman bu engellemeyi, daha sıhhî bir şekilde yapmayı öğretecek, onları kriminel düşüklerden kurtaracaktır. Ama bu, herhalde, zaten sayarak dünyaya getirdikleri çocuklara mâni olmıyacaktır. Çünkü aile plânlamasının ilk hedefi, çocuğa engel olmak değil, onu sayı ve yetişme imkânları yönünden değerlendirmektir.

Bir toplumda çocuk değerlenir değerlenmez, varlıklı aileler, bu etki altında daha çok çocuk yaparlar.. Aile plânlaması, çocuğun ihtiyaçlarını, ananın maddi-mânevi ihtiyaçlarını ortaya koyan, çocuğu, üzerine titrenecek bir varlık olarak topluma sevdiren bir sistemdir. Bu yönden, endişe yersizdir. Büyük halk kitlelerinin aile plânlamasının getireceği usûllerden faydalanamıyacakları fikri de bence yanlıştır. Bugün hangi köye gitseniz, kadının ilk kaygusunun bu olduğunu kolaylıkla görebilirsiniz. İnsanlar, yapmasını özledikleri şeyleri her ne pahasına olursa olsun öğrenirler. Tarlasında kendi başına doğurduğu çocuğun göbeğini kesen köy kadını elbette, aile plânlamasının gereklerini yapacaktır. Bütün nisaiye mütehassısları, yıllardan beri, köyden gelen müşterilerinin bu talepleri ile karşılaştıklarını, ancak, kanunun yasaklaması yüzünden aile plânlamasını uygulayamadıklarını söylemektedirler.

Kontrol hapları ve çeşitli metodlar, yıllardan beri, birçok memleketlerde uygulanmaktadır. Tıbbın her yeni buluşu şüphe ile karşılanır, fakat kolaylıkla uygulanır ve gelişir. Bugün Türkiyede, yılda 10 bin kadın, çocuk düşürmek için başvurduğu müdahale yüzünden ölmektedir. Bu, resmen bilinen rakamdır. Sakatlananlar ise çoğunluktadır.

Beş yıllık Plân, meseleyi ekonomik yönden ele almış olabilir, Aile mutluluğu ve kişisel haklar yönünden mesele aynı derecede önemlidir. Kanun büyük bir ihtiyacı karşılıyacaktır.

Jale CANDAN

SABO
Güneş Şehri Antalyanın Yegâne Plajı
Kum ve Deniz
Nefis Manzara
Orkestra - Müzik
Plaj
Motel
Camping
Restaurant
MÜSTAKİL DUŞ VE TUVALETLİ
TAM KONFORLU ODALAR
ODA, KAHVALTI, ÖĞLE, AKŞAM YEMEKLERİ ve
PLAJ ÜCRETİ DAHİL TEK KİŞİ İÇİN KOMPLE FİYAT:
50 TL. CAMPİNG ŞAHIS BAŞINA 5 TL.
Nefis Balıklar

T. R. T.

Pilâv ve zerde

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü henüz kurulmuş olmasına rağmen gerek radyolar içinde gerekse radyolar dışında sabırsızlık gösterenlerin sayısı bir hayli yüksektir. Radyolar içinde sabırsızlık gösterenlerin ileri sürdükleri sebeplerin başında maaşlar gelmektedir. AKİS' in defalarca belirttiği gibi, radyolarımızda çalışan memurların büyük bir çoğunluğu gülünç denecek ücretlerle çalışmaktadırlar. Ücretlerin bu kadar az oluşu radyo idareleri içinde işlerin çeşitli şekillerde aksamasına sebep olmuş, elemanların yetişmesini önlemiş, gerçekten değerli kimselerin radyolarımızdan uzak kalmasına yol açmıştır. Ancak, bu işe gönül vermiş bir-iki kişinin devamlılığına engel olamamıştır. Bu durum, idarî ve teknik elemanlarla program elemanları için zorluk yaratıyordu. Hele sekreter, daktilo gibi kimselerin aldıkları maaşlar ise korkunç derecede azdı. İşte bu sebepten ötürü, radyolarda çalışan memurlar arasındaki sabırsızlık gün geçtikçe artıyordu. T. R.T. kurulalı iki ay olmuştu ama, daha ortada, maaşların T. R. T. mensuplarına hiç olmazsa biraz geçinebilir bir gelir sağlayacak duruma gelmesine dair bir belirti yoktu.

Radyo içindeki elemanlar arasında görülen sabırsızlığın bir başka sebebi de, radyo idarelerinin ve program düzeninin henüz gerçek radyoculuğa yakışır bir seviyeye çıktığını gösteren bir işarete rastlanmamasıydı. Radyolar, çeşitli imkânsızlıklar içinde kıvranmışlar, çeşitli kuralları hiçe saymak zorunda kalmışlar ve belli bir düzene ayak uydurmadan bu güne kadar gelmişlerdi. İşin bu derece karışık olması, atılan adımların bir bilgiye veya görgüye dayanmasının imkânsızlığı karşısında üzülen ve üzülmekten başka bir şey yapamayan bir - iki radyocu elbette mevcuttu. İşte bu gibi kimseler de radyoların belli bir düzene gireceğini gösteren bir işarete henüz rastlamadıkları için sabırsızlanıyorlardı.

Radyoların dışında olup da sabırsızlananların başında dinleyicilerin bulunduğunu sanmak kadar kolay bir tahmin yapılamaz. Fakat geçen hafta da burada belirtildiği gibi, dinleyici T. R. T. 'nin farkına ancak programlarda bir gelişme olduğu zaman varacak, kendisine hizmet edildiğini sezdiği zaman T. R T. diye bir kuruluşun çalıştığını anlayacaktır. Dinleyici, radyolar Türkiyenin her yanından dinlenebilir bir duruma getirildiği zaman T. R. T. nin kudreti hakkında doğru bir yargıya varabilecektir. Bu sebeple, dinleyicinin sabırsızlığının doğrudan doğruya T.R.T. ile ilgili olduğunu sanmak yanlıştır. Dinleyicinin sabırsızlığını, yıllardan beri ihmâl edilen radyoculuğumuzun dertlerinin sebep olduğu bir endişe olarak kabul etmek gerekir.

Öteki sabırsızlar

Radyo dışında sabırsızlık gösterenlerin en başında radyo eleştiricileri gelmektedir. Bazı eleştiriciler, "T.R.T. kurulalı iki ay oldu, programlarda henüz bir gelişme yoktur. Radyoların idari çalışmalarında bir düzelme görülmemiştir. Herşey eskisi gibi devam etmektedir" demektedirler. Bazılarıysa, daha müsamahakâr davranmakta, zamanın henüz erken olduğunu söylemekte, beklemenin faydaları üstün de durmaktadırlar.

Bütün bu sabırsızlığın yersiz olduğuna şüphe yoktur. Yıllardan beri beklenen T. R. T. gerçi 1 Mayıs 1964 tarihinde yürürlüğe giren bir kanunla çalışmaya başlamıştır ama, bugün radyolarımızı yöneten kurallar, düşünce ve elemanlar hep eskidir. Yenilerinin değil iki ay sonra, altı ay sonra dahi gelmesini beklemek büyük bir haksızlıktır. T.R.T. 'nin başında yeni olarak bir genel müdürle, bide yönetim kurulu vardır. T.R.T.'nin bütün yenilikleri, dinleyiciye de bütün faydaları getirecek olan gene kuralları ve yolları bu yönetim kurulu sağlayacaktır. Bugün bu yönetim kurulu, kendisinden beklenen yenilikleri en iyi şekilde getirebilmek için devamlı bir faaliyet içindedir. Ama, bu demek değildir ki, söz konusu faaliyetin sonuçları muhakkak başarılı olacaktır. Hayır! Bu, fazla iyimserlik olur. Bugün için ortada, T.R.T 'nin en iyi şekilde kurulabilmesi için elle tutulur bir faaliyet mevcuttur. Bu faaliyetin başarılı olup olmıyacağını ise ancak zaman gösterecektir. Şimdilik, küçümsenmemesi gereken husus, yıllardan beri gülünç denecek bir maaşla elinden geleni yapmağa alışmış olan radyo memurlarının, kendilerini bu işe verdikleri için bütün güçlüklere rağmen radyoyu terketmeyen birkaç kişinin, radyodan bir iki iyi program bekleyen dinleyicinin sabırsızlığıdır. Bunu küçümsememek de fayda vardır.

F E N

Televizyon

Konuşan hayâl

Geçen haftanın ortasında dünya radyoları ve basını, Amerikanın yeni bir buluşu daha uygulama alanına koyduğunu ilân etti. Bu, uzun yıllardanberi hayâl edilen, ama bir türlü pratik bir çözüm tarzı bulunamadığından ve ekonomik sınırlar içersine sokulmasına imkân olmadığından gerçekleştirilemeyen bir buluştu. Yoksa ilim ve hele tekniğin bu kadar ileri gittiği bir çağda böyle basit sayılacak bir sistemi işler duruma getirmek pek de güç bir iş değildir.

Telefon cihazı
Televizyonlusuna doğru

Yeni olarak ortaya atılan şey, bildiğimiz şehir telefonuna Türkiyeye henüz girmemiş bulunan televizyonun uygulanmasıyla meydana gelen "televizyonlu telefon"du. Telefonun bir oyuncak haline getirildiği, iş adamının, hususi otomobilinden uzaklardaki bürosuyla konuştuğu, şehirlerarası konuşmaların bir otomatik telefon nümeratörü çevrilerek istenilen abone bulunmak suretiyle sağlanabildiği Amerika Birleşik Devletlerinde televizyonun da artık bir "lüks" sayılmaktan çıkarak gündelik hayatın her yönden ayrılmaz bir parçası durumuna geldiğini belirtmeye lüzum yoktur.

Öyle bir âlet tasavvur edilsin ki, telefonda mevcut nümeratöre benzeyen bir yuvarlak çevrilmekle, istenilen numarayı hemen karşıda bulmakla kalınmayacak, fakat ayni zamanda muhatabın hem sesi işitilecek, hem de kendisi bir ekranda görülebilecektir.!

Bu memlekette durum ne olursa olsun, artık bugün, dünyada, televiz - yonlu telefon gerçekleştirilmiş ve halkın faydalanmasına sunulmuş bir buluş olarak selâmlanmaktadır.

Yalnız, hemen belirtmek yeninde olur ki, bu yeniliğin uygulanabilmesi için ilk olarak arayan kadar aranan abonenin de yeni buluşa ilgi göstermiş ve televizyonlu telefonu alıp taktırmış olması şarttır. Sonra, diğer bir kısıtlayıcı konu, televizyonlu telefonun çok daha mükemmel taşıyıcı hatlara ve özellikle karışık birtakım âletler ihtiva eden telefon santrallarına ihtiyaç göstermesidir. Bütün bunların herşeyden önce maliyet unsurunu geniş ölçüde etkileyeceği ve hiç değilse şimdilik, televizyonlu telefonun gerçekten bir "lüks" sayılmasına sebep olacak kadar tesis masraflarının ve konuşma ücretlerinin yüksek olması sonucunu doğuracağı da hemen söylenebilir.

Lüks bir buluş

Televizyonlu telefonun bu durumuna örnek olarak adi telefon cihazlarının hattı ve bağlayıcı devrelerden hissesine düşen masrafları da dahil olmak üzere bir abonenin ortalama 72.90 dolara malolduğunu, oysa ki televizyonlu telefonun en basitleştirilmiş şeklinin bile beher abone için 3530 dolar ödenmesini gerektirdiğini belirtmek yeter!

Yeni buluşun bukadar pahalı olmasının nedenlerine gelince... Daha önce de bu sütunlarda açıklandığı gibi, televizyon -yani elektronik metodlarla ışık işaretlerinin taşınmasına yarayan sistemler- radyoya, hele telefona oranla çok daha yüksek frekanslı elektrik akımlarıyla çalışmaktadırlar. Gerçekten de telefonda taşınan elektrik akımının saniyede sadece 300 ilâ 3000 arasında titreşimler yapmasına karşılık, radyoda bahis konusu titreşimlerin frekansları genellikle, saniyede yüzbinleri hattâ -kısa dalgalar bahis konusu olunca- birkaç milyonu bulur.

Buna karşılık televizyonda kullanılan elektrik dalgalarının titreşimleri ise bunun çok üzerinde olmalıdır Genellikle Amerikada bir "Standard" olarak tanınan ve seyircinin üzerinde hayâlleri izlediği televizyon ekranını 485 defa tam olarak tarayan sistemde gönderilen elektrik dalgalarının titreşimi en az 4 milyon 375 bin olmalıdır. Bukadar yüksek bir frekansı geçirebilecek telefon hatlarının kalite ve teknik özellik yönlerinden saniyede sadece 3 bin titreşimli ses akımlarını taşıyacak âdi bir telefon hattından çok farklı olacağı aşikârdır.

Ayni fikirlerin televizyonlu telefonun santralında kullanılacak malzemenin kalitesi ve teçhizatın da karışıklığı için yürütüleceği tabii olduğundan, açıklanan fiyat farkının nedenleri kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Diğer çok önemli bir nokta ise, telefon konuşmalarında, arasıra da olsa, araya yanlış numaraların karışması veya konuşulurken diğer kanallardaki konuşmaların işitilmesidir. Bu gibi bir durum televizyona arız olursa sonucun nekadar "acıklı" olabileceğini açıklamaya lüzum olmasa gerek. Örnek olarak, birbirleriyle "pek samimi" görüşme yapan sevdalı bir çiftin arasına çapkınlıklarıyla tanınmış iki erkeğin veya iki meraklı "sosyete kadını"nın giriverdiklerini bir an düşünüvermek yeter! Herhalde telefonlardaki "gizlilik" şartına televizyonlu telefonda katmerli bir önem vermek ve sistemi bunu kesinlikle sağlayacak şekilde düzenlemek ilk şarttır.

Resimdeki New York Dünya Fuarı 22 Nisan'da açılıyor

PanAm ile Dünya Fuarını ziyaret seyahatinizin sadece ilk merhalesidir

Bu sene A. B. D.'ni ziyaret edecekler muhakkak New York Dünya Fuarını da görmelidirler.

Diğer bütün havayollarına kıyasla daha çok transatlantik jet seferi yapan PanAm, Fuarın resmi müracaat merkezlerinden biridir. Ve PanAm paranızın karşılığından çok daha fazlasını istifadenize ümide kalır.

PanAm'ın temin ettiği hususi tenzilâtlı tarifeler: PanAm'ın yeni bilet ücretleri şimdi A. B. D. seyahatinizde % 21 kadar tasarruf etmenizi sağlar. PanAm ayrıca Amerika *dahilinde* de sizler için tenzilât temin etmektedir. Otel, şehir içi gezileri ve Dünya Fuarı giriş biletiniz dahil, yalnız $ 17 ödiyerek New York'da 3 gün 2 gece geçirebilir, bütün Amerikada sadece $ 6 karşılığında (yemek için günde $ 6 ödemek lâzımdır) 50 lüks Sheraton otelinden herhangi birinde kalabilirsiniz. Pan American, temin ettiği sayısız tenzilât sayesinde seyahat için ayırdığınız paradan azami istifade etmenizi sağlar.

PanAm ile daha çok yer görünüz: Yalnız PanAm 15 A. B. D. şehrine, *direkt* olarak, aktarmasız sefer yapar. Amerikaya New York'dan girip Fuarı gördükten sonra PanAm'ın uğradığı herhangi başka bir şehirden direkt olarak dönebilir, *hiçbir ilâve bilet ödemeden* 20 şehir görebilirsiniz.

PanAm ile seyahatinizde misafirperver, iki dil konuşan kabin memurlarının yakın alâkalarından... *Paris'in meşhur Maxim*" Lokantasının nefis yemeklerinden... ve dünyanın en tecrübeli havayolu ile seyahat etmenin verdiği *huzurdan* istifade edersiniz.

Rezervasyon ve Fuar hakkında malûmat için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İstanbul : Hilton Methali, Tel.: 47 46 30
Ankara : Atatürk Blv. 53, Tel.: 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel.: 22 1 00
Adana : Ağba Oteli, Tel.: 32 38

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu PanAm ile Daha İyi Seyahat Edersiniz

PAN AM

Atlantikte Birinci... Pasifikte Birinci... Lâtin Amerikada Birinci... Dünya Turunda Birinci...

S İ N E M A

Uyanan ingiliz sineması

Arthur Rank'in-ingiliz sinema endüstrisi kralı-ille de Hollywood'la boy ölçüşme hevesi, gerçi toprakların da güneş batmayan bir ülkenin sinemasının ilerlemesine hayli sekte vurdu ama, beri yandan da yıllardır hep ayni yerlerden akan suları bu defa da başka köprülerin altından geçirmeye başladı.

Tenkitçi ve teorisyen Lindsay Anderson'un gidişi değiştiren ünlü saldırısı "Stand Up! Stand up! - Uyanınız, uyanınız!" çok geçmeden etkisini gösterdi ve ingiliz sineması kısa süren bir ölüm - kalım savaşından sonra yavaş yavaş gençlerin eline geçti. Bugün ingiliz sineması, J. Arthur Rank'ın krallığı günlerindeki sade suya tirit sinema olmaktan çıkmış, kendi toplumunun meselelerine eğilmesini bilen ulusal bir sinema olma niteliğine kavuşmuştur.

İngiliz sinemasının yeni kuşak oyuncuları, kendi kuşaklarından gelme her daldaki sanatçıları - oyuncuları, senaryocuları, fotoğraf direktörlerini ve rejisörleri - bütün güçleri ve imkanlarıyla desteklemekte, gereğinde kendi yatırımlarını da ortaya koymaktadırlar. Önce oyuncu, sonra senaryocu ve son olarak rejisör olarak gördüğümüz Bryan Forbes ve filmi Whistle Down the Wind-Kanundan Kaçılmaz", bu tür bir ortak çabanın ürünüdür.

Forbes, kendi gibi bir oyuncu olan Richard Attenborough ile birleşmiş ve yatırımı sağlamıştır. Forbes ve Attenborough'u romancı, senaryocu ve piyes yazarlığında da üne sahip iki yazar-Keith Waterhouse ile Willis Hall-da desteklemektedirler. Türkiye seyircisi, Waterhouse'ı "Billy the Liar-Yalancı Billy" den, Hall'u da "The Long And the Short And the Tall - Şarkının Sonu" gibi tiyatro oyunu ve filmlerden tanıyacaklardır.

Forbesin filmi "Whistle Down the Wind-Kanundan Kaçılmaz" ın konusu, Mary Hayley Bell'in ,bir romanından bu yazarlar tarafından senaryo haline getirilmiştir.

"Kanundan Kaçılmaz"

önce dine karşı bir filmdir; yani din dışıdır ve günümüz gerçekleriyle dinin gerçek ötesi yanlarını çatıştırmaktadır. İngiltere gibi muhafazakâr bir ülke sansürünün bu çeşitten bir filme "vize" vermesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır.

Alan Bates
Sözde İsa!

"Whistle Down the Wind-Kanundan Kaçılmaz"ın konusu, büyük şehirlerin dışında, bir küçük köyde geçmektedir. Kendi başına bir çiftlik sahibi olan orta yaşlı ve dul Bostosck (Bernard Lee), kızkardeşi Dorothy (Elsie Wagstaff) ve, biri kız (Hayley Mills) biri oğlan (Alan Barnes), iki çocuğu ile birlikte çiftliğinde yaşamaktadır. Çocuklar, köy okulunda okumakta ve çiftlik işlerinde de ayrıca yardımcı olmaktadırlar. Tipik birer taşra ve köy çocuklarıdırlar.

Forbes, filminde önce mekânı, sonra da hikâyesinin kahramanlarını-yani çocukları - bütün çocuk yanlarıyla iyiden iyiye seyirciye vermekte, duyurmaktadır. Çocuk dünyasını verişi, yalın ve kalın çizgili değildir. Forbes, sonradan kendisine büyük yardımcı olacak ve hikâyesini de birlikte sürüyüp götürecek duyarlığa daha başlarda geniş yer vermekte ve üzerinde dikkatle durmaktadır.

Hayley Mills
Muhafazakar

Derken, çocuklar-Kathy ile Charlie-kedi yavrularını sakladıkları eski ambarlarında, yaralı bir kanun kaçağı ile karşılaşırlar. Karşılaşma, ilkin Kathy iledir. Henüz erginlik çağına ermemiş bir kız olan Kathy, yaralı ve baygın kanun kaçağı (Alan Bates) ile karşılaşınca, ondan katiyen korkmaz. Korkmama sebebi, kanun kaçağını-garip bir fizik benzerliğiyle-İsaya benzetmesindedir. Buna o kadar inanır ki, giderek bu inancını çevreye de yayar. Kathy'den sonra, Charlie ve küçük Nan (Diane Holgate) de işe karışırlar. Kathy, kanun kaçağının İsa olduğuna öylesine inanmıştır ki, bu inancını iki küçük kardeşine de aşılayıp inandırır.

Böylece çocuklar, kanun kaçağını hem saklarlar, hem de beslerler, iyileşmesine yardımcı olurlar. Olay, çocuklar arasında yıldırım hızıyla yayılır. En büyük din ulusu İsanın Kathy ve iki kardeşinin tekelinde kalmasına bir türlü razı olmadıklarından, kasabanın diğer çocukları da İsaya sahip çıkarlar. Durum, giderek bambaşka bir yön kazanır.

Fakat kanun elinden kaçırdığı yaralı kaçağı ısrarla takip etmektedir. Bu takip, bir bakıma sürek avına da benzetilebilir. Kaçak, polis köpekleri ve elleri tüfekli polisler ve Scotland Yard dedektifleri tarafından bütün civarda aranmaktadır.

Forbes, roman yazarı ve senaryocuları ile birlikte kaçağın polisçe aranmasını bir bakıma İsanın romalılarca aranıp ele geçirmesi serüvenine eşdeğerde bir paralellikle geliştirmektedir. Bu arada çocuklarla sözde İsa arasındaki bağlantı gitgide gelişir ve günümüz insanı ile, din ötesi oluşumlar çatışmaya - bir çocuk dünyası çerçevesi içinde kalmasına karşılık - başlarlar. Forbes ile senaryocularını, gerçekçi küçük Charlie temsil etmektedir. Kathy'nin İsasına başlangıçtan beri inanmazlık gösteren küçük Charlie, sürekli olarak Kathy ile çatışmaktadır. Charlie'ye göre, kanun kaçağı İsa değildir ve olamaz da... Charlie'nin yorumu, küçük yavru kedisinin İsa tarafından emniyete alınmaması ve bu yüzden ölmesidir. Charlie, kutsal kitaplardan ve dinî eğitimden İsanın hayvanların koruyucusu ve sevgilisi olduğunu da öğrenmiş ve bunu böyle bellemiştir. Gerçeklerden habersiz kanun kaçağı ise, Charlie'nin ke-

disiyle ilgili değildir ve can pazarındadır.

Bu çatışma sürüp giderken, polisler izi keşfederler ve kanun kaçağının bulunduğu çiftçi Bostock'un eski ambarını kuşatırlar. Kaçağın, hâlâ İsa olduğundan emin ve inanmış Kathy, kaçıp kurtulması için babasının silâhını çalar ve kaçağa teslim eder. Gerçi, kaçak için herhangi bir kurtuluş yolu kalmamıştır ama, kaçak, kapana sıkışmışlara has bir davranışla kendini korumayı kanuna karşı çıkmayı kurmaktadır. Bunu da yine Kathy önleyecek ve ölmeden kaçağın polise teslim olmasını sağlayacaktır.

Rejisör Forbes

Rejisör olarak Forbes, "Whistle Down the Wind-Kanundan Kaçılmaz" da alışılagelen ingiliz sinemasının örneklerinden birini daha vermemektedir. İngiliz okulu sineması, "kesme" cidir. Plânlar ve bölümler kesme yoluyla birbirine bağlanmakta, klâsik noktalama olan "geçme" lere pek yer verilmemektedir. Forbes -ilk denemesi olması sebebiyle de - ingiliz okulu dışındadır ve noktalamalarında "geçme" lere geniş yer vermiştir.

Bunun yanı sıra, rejisör Forbes fotoğraf direktörü Arthur Ibbetson ile de yakın bir anlaşmaya varmıştır. Ne rejisör fotoğraf direktörünün, ne de fotoğraf direktörü rejisörün önüne geçmektedir. Birbirlerine saygıdeğer bir öncelik tanımaktadırlar.

Forbes, filminde İngilterenin muhafazakâr bölgelerindeki dinsel tutum ile, bugünün insan gerçeklerini karşılaştırmakta ve iki gerçeğin birbirinden çok ayrı olduklarını ortaya koymaktadır Forbes, oyuncularını yönetmede de başarıya ermiştir. Kathy'de Hayley Mills, tutkun ve dinsel eğitimin baskısındaki gençkızı Alan Bates sözde İsanın kanun kaçağını, çiftçide Bernard Lee ve küçük gerçekçi Charlie'de Alan Barnes, genç rejisörün başarı destekleridirler.

"BASIN İLÂN KURUMU"

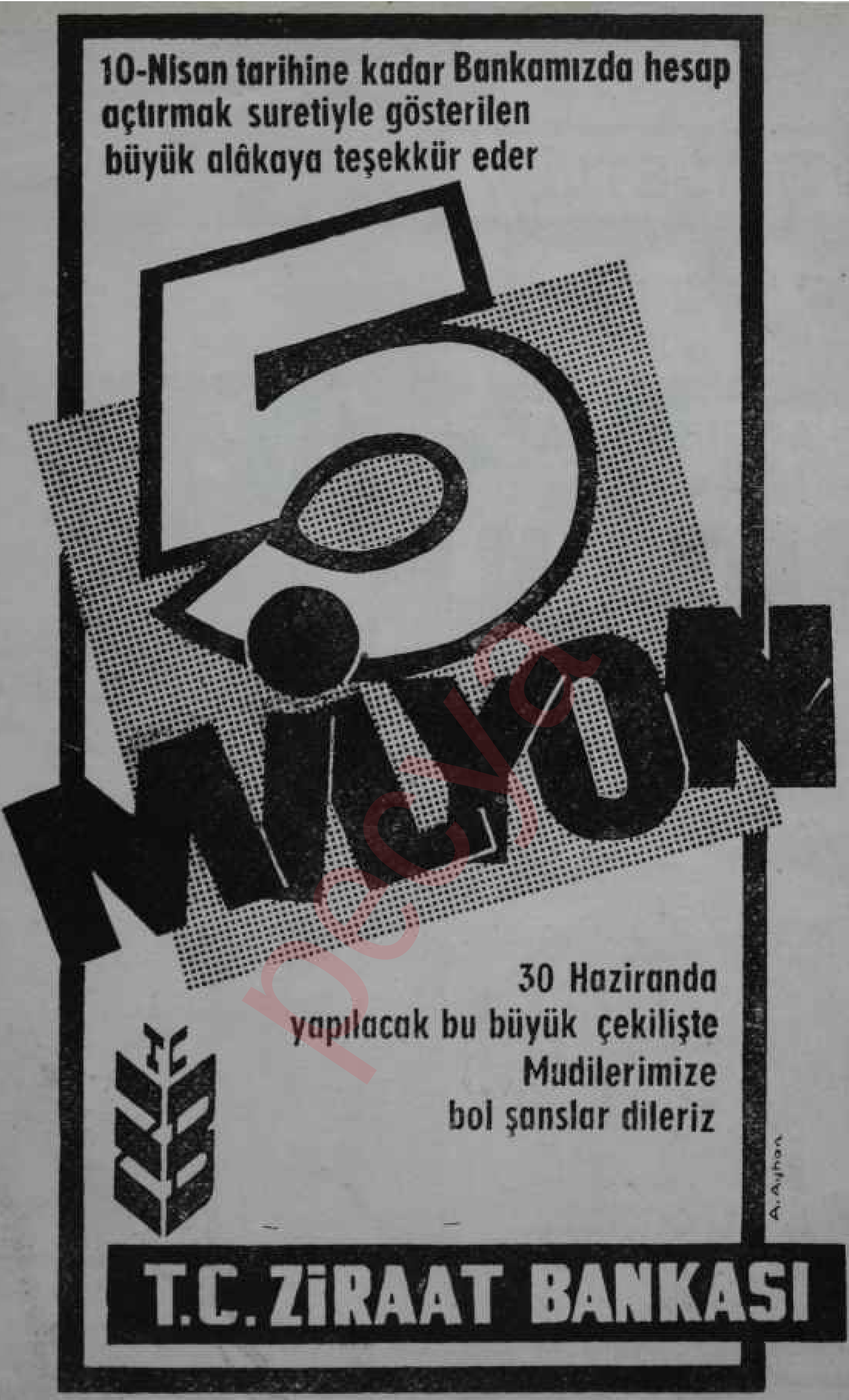
Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 22 43 84 – 22 43 85
Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	
İstanbul	A.B.D.	İsveç
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Almanya	İtalya
Adana	Avusturya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Belçika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İsrail	

(Basın: — 1131) — 1033

(Faal: 4997) 1039

(Basın: A — 1356) — 1031